

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PŘÍRODOVĚDECKÁ FAKULTA
KATEDRA GEOGRAFIE

Jana BRHELOVÁ

**PERCEPCE GEOGRAFICKÉHO PROSTORU STŘEDNÍ ASIE
VYBRANÝMI SKUPINAMI ČESKÉ SPOLEČNOSTI**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Petr Šimáček, Ph.D.

Olomouc 2016

Bibliografický záznam

Autor (osobní číslo): Jana Brhelová (R13512)

Studijní obor: Učitelství geografie pro SŠ (kombinace Z – AF)

Název práce: Percepce geografického prostoru Střední Asie vybranými skupinami české společnosti

Title of thesis: Perception of the geographical area of the Central Asia by the chosen groups of the Czech society

Vedoucí práce: Mgr. Petr Šimáček, Ph.D.

Rozsah práce: 48 stran, 1 vázaná příloha, 1 volná příloha

Abstrakt: Bakalářská práce se zabývá problematikou percepce regionu Střední Asie vybranými skupinami české společnosti. Práce si klade za cíl zjistit, co si Češi o této oblasti myslí, co o ní ví a celkově jakou image tento makroregion pro ně má. Hlavní část práce tedy bude interpretace výsledků dotazníkového šetření aplikovaného na předem určené skupiny populace.

Klíčová slova: Střední Asie, percepce, česká společnost, dotazník

Abstract: The bachelor thesis deals with the issue of perception of the region of the Central Asia by the chosen groups of the Czech society. The aim of this work is to find out how the Czech people regard with this area, their amount of knowledge about it and how they perceive this region in generally. The elucidation of the outcomes of the questionnaire applied on the determined groups of the Czech society will be the main part of the theses.

Keywords: Central Asia, perception, Czech society, questionnaire

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením Mgr. Petra Šimáčka, Ph.D a že jsem veškerou použitou literaturu a prameny, ze kterých byly čerpány potřebné informace, uvedla v seznamu použitých zdrojů.

V Olomouci dne 2. května 2016

.....

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. Petru Šimáčkovi, PhD. za vedení mé práce, odbornou pomoc, konzultace a především ochotu se mnou do tohoto poněkud neobvyklého tématu jít.

Dále bych chtěla poděkovat své rodině a příteli, kteří mě celou dobu podporovali a v neposlední řadě také všem respondentům, kteří byli ochotni se zúčastnit mého dotazníkového šetření, bez kterého by značná část této práce nikdy nevznikla.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
Přírodovědecká fakulta
Akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Jana BRHELOVÁ**
Osobní číslo: **R13512**
Studijní program: **B1301 Geografie**
Studijní obory: **Anglická filologie**
Geografie
Název tématu: **Percepce geografického prostoru Střední Asie vybranými skupinami české společnosti**
Zadávající katedra: **Katedra geografie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Bakalářská práce se bude zabývat vnímáním prostoru Střední Asie občany české společnosti (respektive jejich dílčích skupin), jejich názory a celkovými znalostmi o této oblasti. Hlavním cílem práce je zjistit, jakou image má Střední Asie v myslích Čechů a jak lidé tento makroregion obecně vnímají. Mezi další cíle patří zjištění možných percipovaných rozdílů ve vnitřní prostorové struktuře zmíněného makroregionu a dále také zjištění nejčastějších názorů a vědomostí o Střední Asii a jejich vzájemná komparace mezi dílčími skupinami společnosti (zejména s ohledem na věk či vzdělání). Práce bude založena na empirickém výzkumu aplikovaném na uvedenou problematiku. Mezi stěžejní části práce bude patřit vytvoření vlastního dotazníku, realizace šetření mezi respondenty a následná prezentace a interpretace výsledků z dotazníkového šetření.

Rozsah grafických prací: Podle potřeb zadání
Rozsah pracovní zprávy: 5 000 - 8 000 slov
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická
Seznam odborné literatury:

- FŇUKAL, Miloš a PTÁČEK, Pavel (2005): Využití moderních metod a technických pomůcek při terénním cvičení ze socioekonomické geografie. Univerzita Palackého v Olomouci, 49 s.
- GOULD, Peter a WHITE, Rodney (1986): Mental Maps. London: Penguin Books. 2nd edition. 168 s. ISBN 0-203-11151-6
- LYNCH, Kevin (2004): Obraz města. Přel. L. Popelová, J. Huřa. 1. do češtiny přel. vyd. Praha: Polygon, 2004. 202 s. ISBN 978-80-7273-094-0
- POLONSKÝ, Filip a NOVOTNÝ, Josef (2010): Cognitive Mapping of Major World Regions among Czech Geography Students. Journal of Maps, roč. 2010, s. 311-318. ISSN 1744-5647
- POLONSKÝ, Filip (2012): Makroregionálne štruktúry sveta: Reprezentácie, percepcie a objektivizácie. Disertační práce, Univerzita Karlova v Praze, 173 s.
- SIWEK, Tadeusz (2011): Percepce geografického prostoru. Praha: Česká geografická společnost. 164 s. ISBN 978-80-904521-7-6

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Petr Šimáček**
Katedra geografie

Datum zadání bakalářské práce: **29. dubna 2015**
Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2016**

OBSAH

1	ÚVOD	8
2	CÍLE PRÁCE	9
3	REŠERŠE LITERATURY	10
4	METODY A POSTUPY PŘI ZPRACOVÁNÍ	13
4 . 1	Použité zdroje informací.....	13
4 . 2	Použité programy	13
4 . 3	Postup zpracování	13
5	VYMEZENÍ ÚZEMÍ.....	15
5 . 1	Fyzicko-geografická charakteristika území.....	17
5 . 2	Socioekonomická charakteristika území	18
5 . 2 . 1	Boj o sféru vlivu světovými mocnostmi	18
5 . 2 . 2	Demografické faktory oblasti.....	20
6	VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ	22
6 . 1	Otázky zjišťující faktické znalosti o Střední Asii	23
6 . 2	Otázky zjišťující subjektivní vnímání regionu Střední Asie	32
7	ZÁVĚR.....	42
8	SUMMARY.....	45
9	POUŽITÁ LITERATURA A ZDROJE.....	46
9 . 1	Tištěné zdroje	46
9 . 2	Internetové zdroje	47
	PŘÍLOHY.....	49

1 Úvod

Střední Asie – místo kde se od pradávna setkávaly rozličné národy, kultury a náboženství, místo které dalo vzniknout řadě významných objevitelů, učenců a významných osobností. Tady se rodily velké myšlenky, pěstovala se zde věda a umění. Tady se zrodilo nejstarší dosud existující náboženství, a to mazdaismus a zde také žili a dodnes žijí pospolu a docela harmonicky vyznavači velkých světových náboženství, byť všude jinde na světě se navzájem tvrdě potírali (Roux, 2007). Krajinami této oblasti vedla už od starověku Hedvábná stezka, propojující navzájem Východ se Západem a zde je rovněž dodnes možné najít jak úrodné nížiny, tak několikatisícové vrcholky mocných hor.

Proč ale lidé o této oblasti vědí tak málo, i když je takto historicky, kulturně i přírodně významná a prostorově zaujímá nezanedbatelný kus naší Země? Má česká společnost alespoň základní představu o tomto regionu a elementární znalosti o jednotlivých zemích, nebo je tato část světa úplně mimo dosah jejího zájmu? Jaké je její vnímání tohoto makroregionu, chtěli by se tam Češi podívat, zajímá je, jakou tato oblast hraje roli v současném světovém dění? A vůbec: vědí vůbec Češi, co si pod samotným pojmem Střední Asie představit?

Předkládaná práce je rozdělena na dvě části. V úvodu teoretické části budou nastíněny její cíle, kterých se autorka snažila dosáhnout a metodické postupy, které byly při vypracovávání této práce použity. Samozřejmostí této části bude i teoretické ukotvení literatury a zdrojů, ze kterých byly čerpány potřebné informace. Nedílnou součástí teoretické části bude také seznámení se s obecnými informacemi týkajícími se sledovaného území a to jak na fyzické, tak i socioekonomické úrovni.

Praktická část bakalářské práce bude věnována interpretaci výsledků dotazníkového šetření, které bylo aplikováno na předem vybrané skupiny české společnosti a které mělo za úkol zjistit odpovědi na výše položené otázky, případně se dovědět informace i nad rámec stanovených dotazů.

2 Cíle práce

Hlavní cíl bakalářské práce vyplývá z jejího samotného názvu – tedy zjištění, jak Češi (její vybrané společenské skupiny) vnímají, co si myslí a hlavně co reálně ví o oblasti Střední Asie, konkrétně o pěti středoasijských republikách: Kazachstánu, Kyrgyzstánu, Tádžikistánu, Turkmenistánu a Uzbekistánu. Součástí šetření budou i tři dílčí cíle, a to vyhodnocování odpovědí na základě věku, vzdělání a vnitřní prostorové struktury jednotlivých zemí.

Na první úrovni, tj. věkové, bude zkoumán rozdíl mezi dnešní mladou generací kolem 25 let a generací, která se dnes pohybuje ve věkové kategorii ± 50 let. Toto rozvrstvení dotázaných je vybráno zcela záměrně – je zde totiž snaha zjistit, zda jmenovaná starší generace, která ještě zažila období socialismu a vliv Sovětského svazu (dále jen SSSR) o této oblasti ví více, než generace jejich potomků, kteří tuto dobu již nezažili. A pokud ano, tak v čem její znalosti budou převládat.

Druhé rozdělení, vzdělanostní, bude opět pátrat po rozdílech ve výše položených otázkách, tedy, jak různě vzdělané skupiny daný region vnímají a co o něm vědí. V této kategorii bude objekt zájmu zaměřen na starší vysokoškolskou generaci a mladší vysokoškolskou generaci. Tento dílčí cíl je stanoven na předpokladu, že absolventi terciálního vzdělávání by měli oplývat větším množstvím znalostí, než lidé s nižším dosaženým stupněm vzdělání. V tomto směru bude snaha zjistit, zda se v odpovědích objevují nějaké výraznější rozdíly právě mezi starší generací s vysokoškolským vzděláním (dále jen VŠ) a jejími mladšími, stejně vzdělanými, protějšky.

Poslední dílčí cíl si klade za cíl prozkoumat rozdíly ve vlastní vnitřní struktuře regionu, tedy zda existují rozdíly ve vnímání jednotlivých zemí a množství znalostí a vědomostí o každé z nich.

3 Rešerše literatury

Žádný člověk se s prostorovým vnímáním světa nerodí a získává ho až v průběhu vývoje. Lze tedy předpokládat, že v procesu vývoje lidského jedince se prvky prostorového vnímání objevují postupně (Siwek, 2011). Nejdříve vnímáme prostory bezprostřední a blízké, např. okolí našeho bydliště nebo rodné město, později začneme vnímat i místa vzdálenější, např. z vyprávění, fotografií, dokumentů či map. Velký podíl na vnímání prostoru hraje také škola, která nám v našem klíčovém období života dává komplexní přehled o fungování a podobě světa, v tomto ohledu s přihlédnutím zejména na školní předměty zeměpis, dějepis a společenské vědy. V pozdějším věku tuto roli přejímají především média, která, jak všichni víme, hrají obrovskou roli ve vnímání světa a dávají tedy v současné době hlavní obraz o současném dění. Co všechno tedy ovlivňuje, jak daný jedinec vnímá určitý prostor? Převažují spíše znalosti a vědomosti o daném místě, či osobní sympatie/ antipatie a atraktivita území?

Pravděpodobně nejzásadnější kniha pro tuto práci byla *Percepce geografického prostoru* (2011) od Siwka, zabývající se obecnou rovinou poznávání a percepcí prostoru, a to jak na lokální, tak globální úrovni. Siwek zde pracuje s několika různými děleními vnímání prostoru od filosofického po geografické, přes nepřímé a přímé, po formální a neformální. V knize je taktéž zahrnut pojem mentální mapy, což je ve většinovém kontextu vnímáno jako představa člověka o okolním prostoru. Tento koncept více rozvíjí publikace *Mental Maps* (1986) Goulda a Whitea, kteří kromě teoretického vymezení tohoto pojmu pracují i s praktickými analýzami otázek zabývajících se především preferencemi ideálního bydlení.

Kognitivním mapováním se zabývají taktéž Polonský a Novotný ve své práci *"Cognitive Mapping of Major World Regions among Czech Geography Students"* v časopise *Journal of Maps* (2010) (a zároveň také v české a mírně upravené verzi *„Vnímání sociálněgeografických makroregionů světa“* z roku 2011 v *Geografických rozhledech*) kde zjišťovali, jak studenti sociální geografie UK v Praze vnímají jednotlivé světové makroregiony. V jejich výsledcích se ukázalo, že sledovaný makroregion (tj. Střední Asie) měl studenty určenou velmi nejednoznačnou pozici, co se týče

lokalizace (byl zde rozpor, zda ho přiřadit k Rusku, arabskému světu či jižní Asii). Tuto otázku Polonský nadále rozvíjí ve své disertační práci s názvem *Makroregionální struktúry sveta: Reprezentácie, percepce a objektivizácie* (2012), kde na základě výše zmiňovaného výzkumu navrhuje reorganizaci regionálních map ve školních atlasech.

Pro kapitolu 5, tedy vymezení oblasti, byly použity tyto tituly: *Lidé z hor a lidé z pouští – Tádžikistán a Turkmenistán* (2007) od Kokaisla, Pargače a kol., *Dějiny Střední Asie* (2007) od francouzského badatele Rouxe a tituly Horáka *Střední Asie mezi východem a západem* (2005) a *Rusko a Střední Asie po rozpadu SSSR* (2008). Všechny zmiňované publikace společně s internetovými zdroji skládají koncepci a zároveň reprezentují odlišnosti v samotném pojmu Střední Asie.

Fyzické charakteristice území se věnovala *Geografie SSSR* (1989) Netopila a Skokana, použity byly i informace z map *Školního atlasu dnešního světa* (2011) Hanuse, Šídla a kol., a *Lexikonu zemí světa* (2005) od Martínka.

Sociální charakteristice území se věnovaly tituly především již výše zmíněného Slavomíra Horáka, odborníka na Střední Asii působícího na Katedře ruských a východoevropských studií při Fakultě sociálních věd UK. Podobnými tématy jako Horák se také zabývali Babu a Djalalov ve své publikaci *Policy Reforms and Agriculture Development in Central Asia* (2006), která byla zaměřena jak na politický systém jednotlivých zemí, tak i na jejich agrární situaci.

Z kvalifikačních prací souvisejících s daným tématem byla citována pouze práce již zmiňovaného Filipa Polonského, zabývajícího se obecně percepcí světových makroregionů. Co se týče tématu podobného této bakalářské práci, zde však nebyla nalezena shoda ani v jednom repozitáři čtyř asi nejvýznamnějších univerzit s vyučováním oborem geografie v naší republice (tj. Univerzita Karlova, Masarykova univerzita, Univerzita Palackého a Ostravská univerzita). Témata zaměřená na Střední Asii se zabývala většinou buď regionálními problémy (např. *Migrace ve střední Asii a Ruskem: případ Kyrgyzstánu* od Andrey Vilímové z UK v Praze), či rozebírala danou problematiku komplexně s ohledem na celý region (např. *Konflikty o vodu ve Střední*

Asii od Barbory Winterové z MU v Brně). Samotným tématem percepce tohoto území se však dle jmenovaných dostupných zdrojů ještě žádná kvalifikační práce nezabývala.

4 Metody a postupy při zpracování

4.1 Použité zdroje informací

Pro zpracování této bakalářské práce bylo použito několik typů zdrojů informací. Pro teoretickou část, tj. kapitoly 3 až 5, to byly nejčastěji tištěné knihy, publikace a články společně s internetovými zdroji, které jsou citovány v seznamu zdrojů ke konci práce. Data pro praktickou část, tj. kapitolu 6, jsou výsledkem vlastního dotazníkového šetření, které bylo uskutečněno na 178 respondentech a jehož výsledky jsou tedy interpretací závěrů plynoucích z těchto primárních dat. Jako zdroje obrázků č. 1 a 2 sloužily internetové softwary, v dalších případech byly již obrázky vlastnoručně zkonstruovány.

4.2 Použité programy

Pro zhotovení map byl použit software ArcGIS a jeho aplikace ArcMap, ze kterých vzešly výsledné kartodiagramy u jednotlivých výsledků dotazníkového šetření v kapitole 6. Pro úpravy obrázků byly použity programy CorelDRAW X4 a Corel PHOTO-PAINT X4. Kolekce a vyhodnocování primárních dat sesbíraných v rámci dotazníkového šetření, bylo provedeno v programu Microsoft Excel, stejně tak konstrukce všech tabulek a grafů. Celá práce byla vytvořena v programu Microsoft Word.

4.3 Postup zpracování

Po nastínění osnovy a celé koncepce práce, načtení podpůrné literatury a provedení rešerše zdrojů, byla vypracována teoretická část práce, tj. kapitoly 3 až 5. Mezitím byl vytvořen dotazník pro zamýšlené dotazníkové šetření, které začalo dnem 23. 2. 2016 a trvalo do 16. 3. 2016. Demo verze dotazníku byla nejdříve vyzkoušena na třech respondentech různého pohlaví, věku i vzdělání, tak aby se díky jejich postřehům a připomínkám před finální verzí odstranily poslední nedostatky. Jelikož tato zkušební verze vyšla jako bezproblémová, byly jejich odpovědi započítány do celkových dat. Samotné testování zbývajících 175 respondentů tedy začalo po této zkušební fázi.

Dotazník měl klasickou papírovou podobu a to především z důvodu, aby respondenti při odpovědích na faktické otázky nemohli podvádět, což by se asi nedalo předpokládat při jeho elektronické podobě. Celkově dotazovaní lidé odpovídali na 16 otázek, přičemž byla snaha je zkonstruovat tak, aby přibližně polovina otázek byla faktických (ptajících se na reálné vědomosti) a zbývající polovina subjektivních (jak tuto oblast vnímají, co si o ní myslí). Celkové vyhodnocování, jež obsahuje kapitola 6, byla tedy rozdělena právě na tyto dvě zmíněné části. Poslední 3 otázky byly standartní, týkající se pohlaví, věku a nejvyššího dosaženého vzdělání. Mezi subjektivními otázkami byla i jedna s otevřenou odpovědí (č. 3), tak aby odpovídající mohli napsat, co si pod samotným pojmem Střední Asie oni sami představují. Po této otázce následovala otázka grafická (č. 4), a to přiřadit k dané zemi její polohu. Tento grafický prvek byl vnímán jako velmi důležitý, a to z toho důvodu, aby si respondenti danou předkládanou oblast mohli spojit s reálně vypadajícími obrysy daných států.

Po sesbírání požadovaného počtu dotazníků započala samotná fáze vyhodnocování výsledků jednotlivých otázek, jež obsahuje kapitola 6. Po tomto vyhodnocení následovala již pouze sumarizace celé práce v podobě závěru a anglického summary.

5 Vymezení území

Vymezení oblasti Střední Asie na konkrétní státy není vždy úplně jednoduché. Někteří autoři do oblasti Střední Asie kromě pěti středoasijských republik (Kazachstánu, Kyrgyzstánu, Tádžikistánu, Turkmenistánu a Uzbekistánu) přidávají také Mongolsko, Afghánistán a Írán (např. Roux). Dokládají to tím, že tato oblast byla historicky provázaná jak demograficky, tak také např. obchodně, dokladem o hlavních trasách starověké a středověké Hedvábné stezky. Do termínu Střední Asie přidává Mongolsko také Evropský parlament, který ale jedním dechem dodává, že „tato země v mnoha ohledech přesahuje jeho hranice, a to jak historicky, tak i geograficky či politicky“ (Evropský parlament, 2016).

Jiní autoři (např. Prževalskij¹) naopak do Střední Asie zahrnovali západní část Tibetu a východní Turkestán (dnešní část ujgurské autonomní oblasti Sin-ťiang na severozápadě Číny). Mnohdy se do Střední Asie zařazuje také Zakavkazsko (při hledání v angličtině se často zobrazí termín "Central Asia and the Caucasus Region"), to ale geograficky neodpovídá všeobecnému přesvědčení, že Střední Asie je oblast na východ od Kaspického moře (nikoli i na západ).

Existují i názory, že by se mělo rozlišovat mezi pojmy Střední Asie a Centrální Asie. Již zmiňovaný Prževalskij termín Centrální Asie definoval částí dnešního Kazachstánu, Burjatskem, Mongolskem, přilehlými oblastmi Číny a východním Tibetem (Kokaisl, Pargač et al., 2007). Tento výklad ale většinou není příliš podporován. Převážná část autorů (z českých např. Horák, Kokaisl, Pargač) tedy vidí pod pojmem Střední Asie pouze daných 5 středoasijských republik – tj. Kazachstán, Kyrgyzstán, Tádžikistán, Turkmenistán a Uzbekistán, tedy oblast, kterou se zabývá i tato práce (viz Obr. 1).

---

¹ Nikolaj Prževalskij (1839–1888) – ruský geograf a objevitel Střední a Východní Asie. Významně přispěl k tehdejšímu vědění o Střední Asii a byl vůbec první Evropan, který popsal divokého koně, jenž byl po něm pojmenován kůň převalského.

Zdroj: Československá bibliografická databáze, 2016

Mapa dnešní Střední Asie tedy zahrnuje oblast, v níž dominuje Společenství nezávislých států, formálně sdružující nové nezávislé středoasijské republiky, jež byly do roku 1991 součástí SSSR (Turkmenistán ze SNS vystoupil v roce 2005 a od té doby je pouze přidruženým členem). Hranice těchto republik určily ve dvacátých letech 20. století dekrety sovětské správy, a to bez ohledu na geografická, etnická a lingvistická specifika dotyčných oblastí (Roux, 2007). Dodnes proto můžeme vidět v jednotlivých státech významné jak etnické, tak i jazykové či náboženské menšiny, které jsou více či méně pozůstatkem právě vnitřní politiky tehdejšího Sovětského svazu. Vývoji obyvatelstva v jednotlivých zemích se více věnuje podkapitola 5. 2. 2.

Obr. 1: Vymezení zkoumaného území Střední Asie

Zdroj: Google Maps, 2016; vlastní zpracování

Tab. 1: Základní informace o jednotlivých zemích Střední Asie

Země	Hlavní město	Rozloha (km ²)	Nejvyšší bod (m n. m.)		Počet obyvatel (2015)	HDP/osoba (2015)
Kazachstán	Astana	2 724 900	Khan-Tengri	6 995	18 157 122	24 700 \$
Kyrgyzstán	Biškek	199 951	Jengish Chokusu	7 439	5 664 939	3 400 \$
Tádžikistán	Dušanbe	144 100	Ismoili Somoni	7 495	8 191 958	2 800 \$
Turkmenistán	Ašchabad	488 100	Gora Ayribaba	3 139	5 213 422	15 600 \$
Uzbekistán	Taškent	477 400	Adelunga Toghi	4 301	29 199 942	6 100 \$

Zdroj: CIA, 2016(a); vlastní zpracování

5.1 Fyzicko-geografická charakteristika území

Přírodní podmínky Střední Asie jsou v jednotlivých státech i částech velice rozdílné (už jenom v úvahu celkové rozlohy skoro 4 mil. km²). Celkově bychom mohli říci, že čím více na východ od Kaspického moře, kde se úroveň povrchu v Kaspické nížině snižuje až na -132 m pod úroveň světového oceánu, tím je povrch stále členitější, až k samotné hranici s Čínou, kde již začínají horské systémy Altaje, Ťan-Šanu a Pamíru. Nejvyšším vrcholem daného makroregionu je Pik Ismail Somoni (7 495 m n. m.) v Tádžikistánu, známý také pod svým tehdejším názvem Pik Kommunizma – Štít komunismu, který byl ve svém čase současně i nejvyšším bodem celého SSSR. Významnou roli ve středoasijském regionu hrají stepi. Ty byly v severních vláhově příznivějších částech rozorány a vznikly kulturní zemědělské krajiny, známé také jako celiny (Netopil, Skokan, 1989). Z půd převažují pouštní a polopouštní typy, v Kazachstánu také hnědé a kaštanové půdy, a především černozemě, které dávají možnost úspěšné rostlinné výrobě, zejména pěstování obilnin, díky čemuž je dnes Kazachstán zařazován mezi tzv: obilnice světa.

Klima je kontinentální, s výraznými rozdíly mezi nížinatými a horskými oblastmi. Charakteristický je deficit vláhy, a to především v suchých, pouštních a polopouštních oblastech s malými zásobami vody. Díky tomu vznikl např. tzv. Karakumský kanál, který propojuje západ a východ Turkmenistánu a slouží díky napájení z řeky Amudarji jako zdroj vody pro tamní obyvatelstvo (A-Z Encyklopedie, 2016). Nejvýznamnějšími řekami oblasti jsou Amudarja a Syrdarja, obě původně přitékající do Aralského jezera, které od začátku 60. let 20. století ztratilo více než 90 % své předešlé rozlohy, především díky

sovětskému plánu čerpat vodu z přítékajících řek na vybudování bavlníkových plantáží. Díky tomu jezero neustále vysychá a už v tak suché oblasti způsobilo změnu mikroklimatu, ve které již dnes skoro nezaprší (Refresh, 2016). Další významné jezero je bezpochyby Balchaš, který je unikátní zase tím, že v západní části jezera je voda sladká, kdežto na východě slaná (salinita kolem 5 ‰). Řeky napájené převážně vodou z ledovců ve velehorách Střední Asie vynikají naopak vysokou vodností, většina jich ale končí v bezodtokých oblastech (Netopil, Skokan, 1989). Jako zajímavost této oblasti lze označit to, že se jedná o část Země, která nemá přístup k žádnému světovému oceánu ani moři (Kaspické moře nepočítaje) a např. Kyrgyzstán má ze všech států na světě největší vzdálenost od moře (oceánu) vůbec (Martínek, 2005).

5.2 Socioekonomická charakteristika území

Vzhledem k rozsáhlé povaze socioekonomické sféry byly pro potřeby následující kapitoly vybrány části týkající se především letného historického nastínění, následovaného současnou geopolitickou situací (podkapitola 5. 2. 1) a základní informace zabývající se obyvatelstvem zkoumaného území (podkapitola 5. 2. 2), zejména s důrazem na vývoj obyvatelstva a etnik v jednotlivých státech.

5.2.1 Boj o sféru vlivu světovými mocnostmi

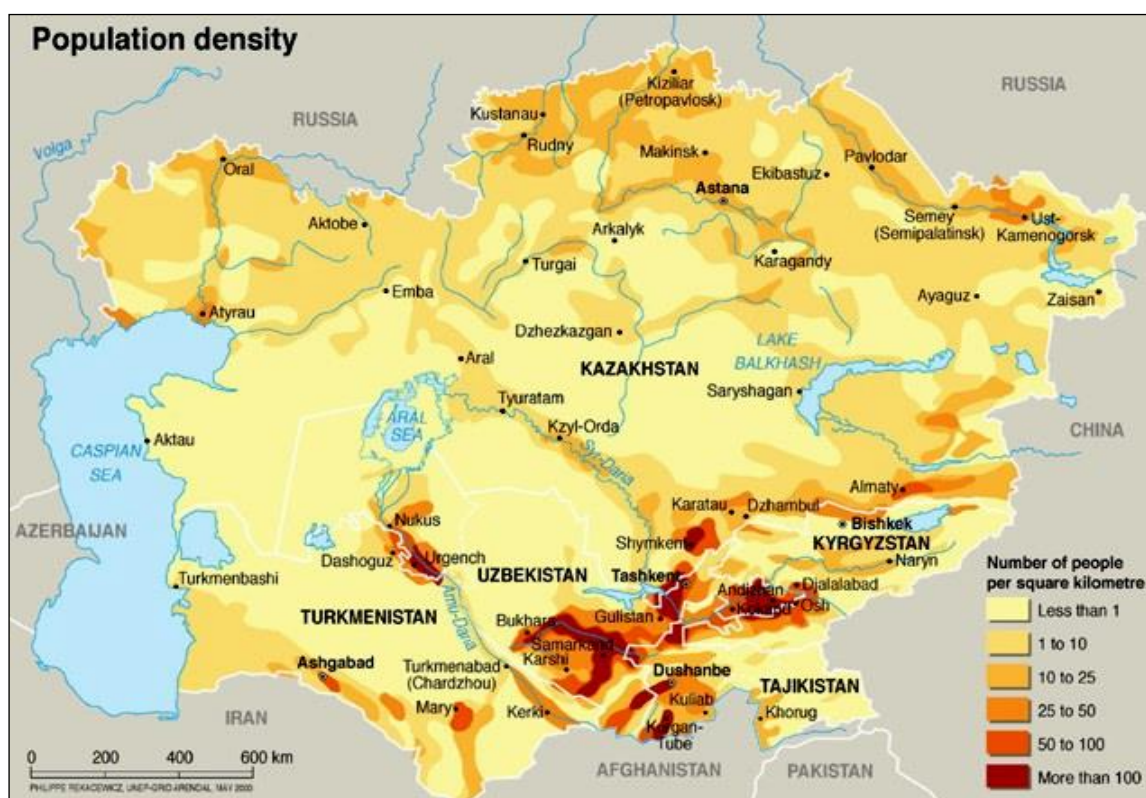
Již od druhé poloviny 19. století hraje region Střední Asie důležitou roli v globální politice. Světové mocnosti vycítily potenciál této oblasti, jak z hlediska územního rozsahu, tak především v otázce zásob nerostného bohatství, a to zejména ropy a zemního plynu. Po tzv. „londýnském protokolu“ z roku 1885 se tato oblast na sto let stala výhradně ruskou a později sovětskou záležitostí, což dovršilo tzv. „Velkou hru o Střední Asii“ právě mezi Ruskem a v té době Velkou Británií. Dané středoasijské země tehdy měly spíše úlohu nárazníkové zóny ruských částí SSSR (Horák, 2005).

Po rozpadu SSSR se tato oblast znovu otevřela okolnímu světu a započala druhá, tentokrát tzv. „Nová hra o Střední Asii“, kterou Horák (2008) rozděluje mezi USA, Čínu, Rusko, Írán, Turecko, Afghánistán a EU, přičemž největší roli v současné roli hrají USA, Rusko a stále silnější Čína. Všechny dané země spojuje to, že si jsou velmi dobře vědomy strategického významu oblasti, liší se ale v tom, jak jednotlivé státy přistupují k vnitropolitickým situacím konkrétních středoasijských republik. Je známo, že USA nemají v oblibě autoritativní režimy, což nahrává do karet hráčům právě, jako jsou Rusko či Čína, které s podobnými systémy mají zkušenosti a jsou je proto ochotny tolerovat více.

Každá z těchto tří zemí operuje v oblasti v jiném odvětví, přesto je jeden z hlavních záměrů všech jasný – surovinové bohatství. V tomto ohledu zatím vítězí Rusko, které má fakticky monopol na vyvážení strategických surovin ze Střední Asie do Evropy. USA naopak po vstupu svých vojenských jednotek po 11. září 2001 do Afghánistánu potvrdily svou dominanci v militární oblasti, především z důvodu, že středoasijské režimy, bojující s vlastními militantními a islámskými proudy, v tomto kroku viděly příležitost vyřešit své bezpečnostní problémy (více o tomto tématu viz Horák, 2005 a 2008). Co se týče Číny, ta má v regionu zájem posílit zejména autonomní oblast Sin-ťiang na hranici s Kazachstánem, Kyrgyzstánem a Tádžikistánem, a to pracovní migrací a rozvojem energetických projektů (Babu a Djalalov, 2006). Problematikou percepce globální geopolitiky zkoumané oblasti se zabývají také otázky č. 12 a 13 dotazníkového šetření.

5.2.2 Demografické faktory oblasti

Obyvatelstvo Střední Asie se vyznačuje velkou rozmanitostí, zejména co se etnik týče. Největší etnická menšina, Rusové, tvořila až do roku 1991 ve většině států největší podíl, po pádu SSSR ale došlo z této oblasti k jejich postupné emigraci², což jednotlivé státy pocítily zejména v podobě odlivu inteligence, jelikož Rusové tradičně v daných zemích hráli roli inteligenční špičky. Podobný případ zaujímají také např. Němci, kteří se dnes koncentrují v malých oblastech zejména na severu Kazachstánu. Největší koncentraci obyvatelstva ve středoasijském regionu zaznamenává ale tzv: Fergánská kotlina na pomezí Kyrgyzstánu, Tádžikistánu a Uzbekistánu, kde žijí významné národnostní menšiny a kde se prolínají významné náboženské a kulturní vlivy (viz Obr. 2). Dodnes tato oblast hraje v regionu klíčovou roli, a jak zní známé rčení: „kdo ovládá Fergánskou kotlinu, ovládá i Střední Asii.“

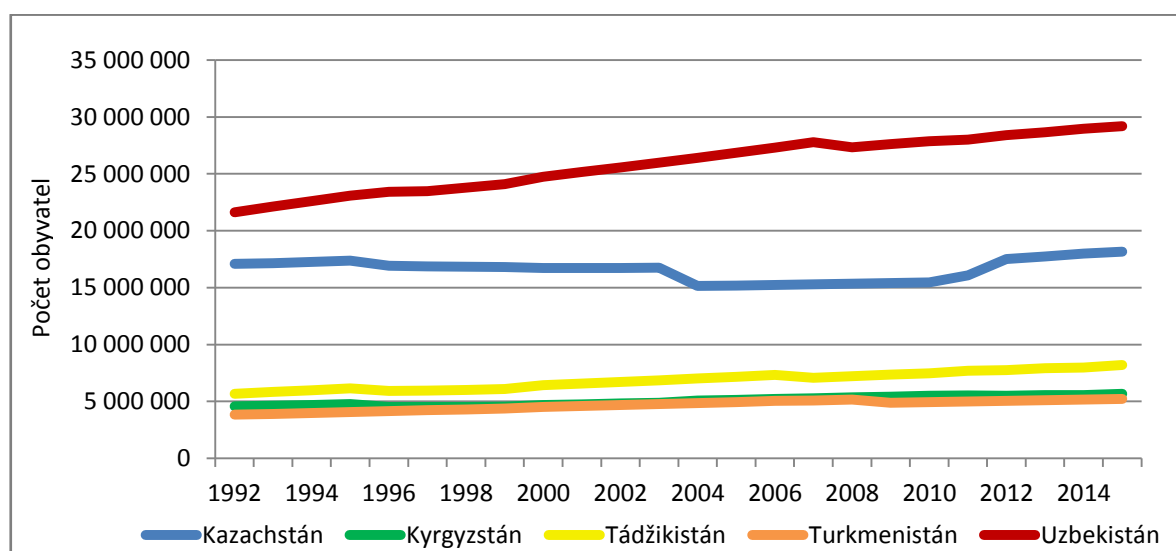

Obr. 2: Hustota zalidnění Střední Asie s důrazem na území Fergánské kotliny

Zdroj: GRID Arendal, 2016

² Odliv ruskojazyčného obyvatelstva byl způsoben především kvůli politické nestabilitě nástupnických států (Tádžikistán) či jejich ekonomických problémů (Kyrgyzstán). Největší diaspory ruský mluvícího obyvatelstva však dodnes zůstávají zejména v severním Kazachstánu (podíl okolo 30 %) a Kyrgyzstánu (18 %), největší úbytek zaznamenal Tádžikistán, kde se tento podíl snížil o celou polovinu ze 7 na 3,5 %. Zdroj: Babu a Djalalov, 2006

Liší se také vývoj počtu obyvatel v jednotlivých zemích. Jak lze vidět z Obr. 3, nejvyšší nárůst obyvatelstva od roku 1992 (údaje po rozpadu SSSR) zaznamenává Uzbekistán (nárůst o více než 8 milionů obyvatel), který má dnes okolo 30 milionů lidí a také nejvyšší hustotu zalidnění ze všech pěti středoasijských republik (66 obyv./km²). Oproti tomu obrovský Kazachstán³ disponuje v kontextu své rozlohy pouhými 18 miliony obyvatel (hustota zalidnění 6 obyv./km²) a za sledované období vzrostl počet jeho obyvatel o pouhý 1 milion. Vzestup naopak zaznamenal nejmenší Tádžikistán⁴, který z 5,7 milionu obyvatel v roce 1992 narostl do 8,2 milionu v roce 2015. Jako nejméně rozvíjejícími státy z hlediska nárůstu počtu obyvatel lze označit Kyrgyzstán a Turkmenistán, kde se v obou státech počet obyvatel pohybuje okolo 5 milionů a kde jejich demografický vývoj prakticky stagnuje.

Obr. 3: Vývoj obyvatelstva jednotlivých zemí Střední Asie v letech 1992-2015

Zdroj: CIA, 2016(b); vlastní zpracování

³ Pokles obyvatel v roce 2004, viditelný na Obr. 3, nebyl způsobený žádným vnějším ani vnitřním vlivem. Tento rok se pouze západní zdroje (CIA World Factbook, International Data Base a Světová banka) nedohodly na výsledném počtu obyvatel. Údaje pro daný graf byly čerpány z dat CIA, která uvádí pokles z roku 2003 na 2004 o téměř 2 miliony obyvatel, kdežto zbylé dva jmenované zdroje proklamují stabilní růst. Stejná pozoruhodná situace lze vidět v roce 2012, kdy naopak „záračně“ počet obyvatel skokově skočil nahoru. Lze tedy říci, že data o kazašské demografii z databáze CIA nejsou příliš věrohodná.

⁴ Je zajímavé, že se na vývoji obyvatelstva v Tádžikistánu na Obr. 3 skoro vůbec neprojevila občanská válka probíhající v letech 1992–1997. Statistiky uvádějí, že v tomto období zemřelo na 150 000 lidí a více než milion a půl ze země uprchlo. Na grafu ale kromě nepatrného poklesu v letech 1995–1996 počet obyvatel zůstává v daném období víceméně stejný.

6 Výsledky dotazníkového šetření

Dotazníkové šetření si kladlo za cíl zjistit, jak vybrané skupiny české společnosti vnímají, co si myslí a co obecně ví o regionu Střední Asie. Šetření bylo provedeno na 178 respondentech obou pohlaví, různého věku a vzdělání, přičemž hlavní cíl bylo porovnat odpovědi mladých a starších lidí (15–34 let, resp. 45–64 let) s cílem zjistit hlavní vědomostní i percipované rozdíly týkající se zkoumané oblasti. Toto věkové rozdělení bylo aplikováno i na vysokoškolsky vzdělané respondenty, jejichž vysoký počet v celkovém součtu odpovídá dílčímu cíli porovnat právě tyto dvě vybrané skupiny. Charakteristiku odpovídajících shrnuje Tab. 2. Výsledky jednotlivých otázek jsou zpracovány níže.

Tab. 2: Obecná charakteristika respondentů dotazníkového šetření

Charakteristika respondentů	Muži	Ženy	Celkový součet	Celkový součet (%)
15–24 let	17	21	38	21,35
Ostatní vzdělání	17	18	35	19,66
Vysokoškolské vzdělání	0	3	3	1,69
25–34 let	21	15	36	20,22
Ostatní vzdělání	8	3	11	6,18
Vysokoškolské vzdělání	13	12	25	14,04
35–44 let	13	15	28	15,73
Ostatní vzdělání	4	9	13	7,3
Vysokoškolské vzdělání	9	6	15	8,43
45–54 let	18	17	35	19,66
Ostatní vzdělání	9	11	20	11,23
Vysokoškolské vzdělání	9	6	15	8,43
55–64 let	15	17	32	17,98
Ostatní vzdělání	11	11	22	12,35
Vysokoškolské vzdělání	4	6	10	5,63
65 let a více	3	6	9	5,06
Ostatní vzdělání	2	6	8	4,49
Vysokoškolské vzdělání	1	0	1	0,57
Celkový součet	87	91	178	100,00

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření, 2016

Otázka 1: Byl/a jste někdy v oblasti Střední Asie?

Úvodní otázka dotazníku zjišťovala, kolik z celkového počtu respondentů někdy bylo v oblasti Střední Asie. Z odpovědí vyplynulo, že z celkového počtu 178 odpovídajících tam byli pouze 4 lidé, z toho 2 muži a 2 ženy, všichni ve věku nad 45 let. Tři z těchto respondentů pak v následující otázce 2A uvedli, že by se tam rádi někdy vrátili, pouze 1 žena zaškrtnula opačnou variantu. Odpovědi těchto čtyř lidí na následující faktické otázky byly ale v porovnání s ostatními, kteří tam nebyli, vědomostně zcela srovnatelné. Charakteristice zbývajících respondentů se věnuje Otázka 2B v sekci 6. 2.

6 . 1 Otázky zjišťující faktické znalosti o Střední Asii

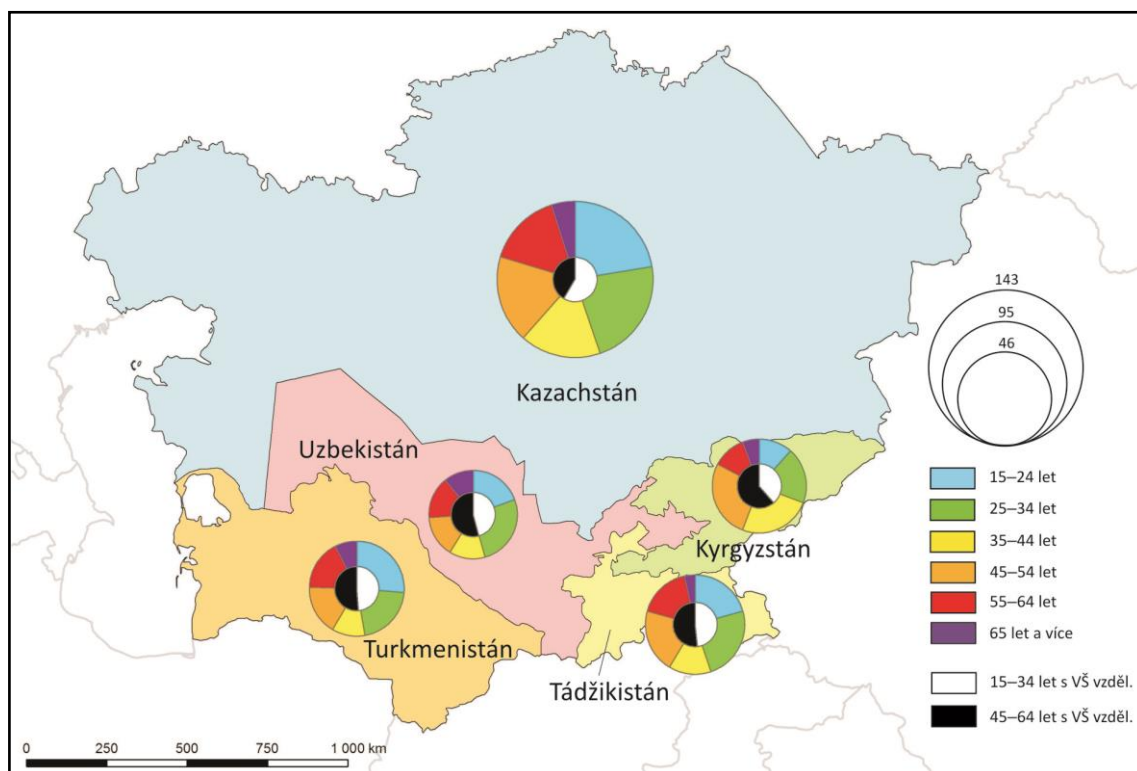
Otázka 4: Přiřadte k dané zemi její polohu

První faktické otázky týkající se vědomostí o Střední Asii byly věnovány samotné poloze jednotlivých států regionu a jejich hlavním městům. Tyto otázky byly v dotazníku proloženy dvěma dotazy zabývající se subjektivní percepcí daných zemí z hlediska největšího a nejmenšího povědomí, a to čistě z psychologického hlediska, tedy aby všechny faktické otázky nebyly řazeny hned za sebou a dotazník tudíž nevyvolával pocit testu.

Znalostmi o poloze jednotlivých států se zabývala Otázka č. 4. Jak lze vidět z Obr. 4, tak v tomto směru jasně dominuje Kazachstán, který správně určilo 143 respondentů, tedy 80 % lidí. Zde jako nejvíce informovanou skupinou vychází ta ve věku 25–34 let, kde správně odpovědělo 89 % dotázaných, těsně následovaná skupinami 35–44 let (86 %) a 15–24 let (84 %). Nejmenší počet správných odpovědí vykazala skupina 55–64 let, kde Kazachstán určilo správně 69 % respondentů. Co se týče ostatních států, zde byly správné odpovědi víceméně na stejné úrovni, tj. pohybovaly se okolo 30 %: Kyrgyzstán – 29 %, Tádžikistán – 33 %, Turkmenistán – 30 % a Uzbekistán – 26 %.

Tato ne úplně pozitivní bilance může mít jednu docela významnou příčinu: velice často se totiž stávalo, že si respondenti dané země navzájem spletli, a to v naprosté většině případů ve dvojicích: Kyrgyzstán x Tádžikistán a Turkmenistán x Uzbekistán. Myšlenkově tedy tito lidé šli správným směrem a ukázali dobré povědomí o zkoumané oblasti, bohužel se jim ale tímto způsobem správná odpověď počítat nemohla. U otázky hlavních měst se tato situace vyskytla pouze výjimečně.

U patnácti procent dotázaných se vyskytla nulová odpověď, tedy ani jedna správně určená poloha daných států. Tento typ odpovědi byl nejvýraznější ve věkové skupině 55–64 let, kde takto odpověděl každý čtvrtý dotázaný, naopak ve skupině 35–44 let takto neodpověděl ani jeden člověk z 28.

Obr. 4: Struktura správných odpovědí ohledně polohy jednotlivých států

(Pozn.: velikost diagramu odpovídá celkovému počtu správných odpovědí v rámci všech věkových skupin, v komparaci skupin s VŠ vzděláním je velikost fixní)

Zdroj: Global Administrative Areas, 2016; vlastní zpracování

Při srovnání vysokoškolsky vzdělaných zájmových věkových skupin, tj. 15–34 let a 45–64 let vychází lépe lidé starší, kde až na Kazachstán určili polohu všech zbývajících zemí lépe než jejich mladší protějšky. Toto srovnání není ale nikterak dramatické, veskrze se jedná o rozdíly v řádech několika procentních bodů, viz Tab. 3. Zde údaje pod věkovou kategorií symbolizují počet respondentů v dané zkoumané skupině, počty správných odpovědí v jednotlivé kategorii jsou pro srovnání přepočítány na relativní hodnoty.

Tab. 3: Sumarizace správných odpovědí zájmových skupin s VŠ vzděláním ohledně určení polohy jednotlivých států

Země	15–24 let (3)		25–34 let (25)		15–34 let (28)		45–54 let (15)		55–64 let (10)		45–64 let (25)	
Kazachstán	2	67 %	23	92 %	25	89 %	12	80 %	8	80 %	20	80 %
Kyrgyzstán	1	33 %	9	36 %	10	36 %	8	53 %	4	40 %	12	48 %
Tádžikistán	2	67 %	10	40 %	12	43 %	9	60 %	4	40 %	13	52 %
Turkmenistán	1	33 %	9	36 %	10	36 %	5	33 %	4	40 %	9	36 %
Uzbekistán	1	33 %	8	32 %	9	32 %	4	27 %	4	40 %	8	32 %
Žádný	0	0 %	2	8 %	2	7 %	2	13 %	2	20 %	4	16 %

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření, 2016

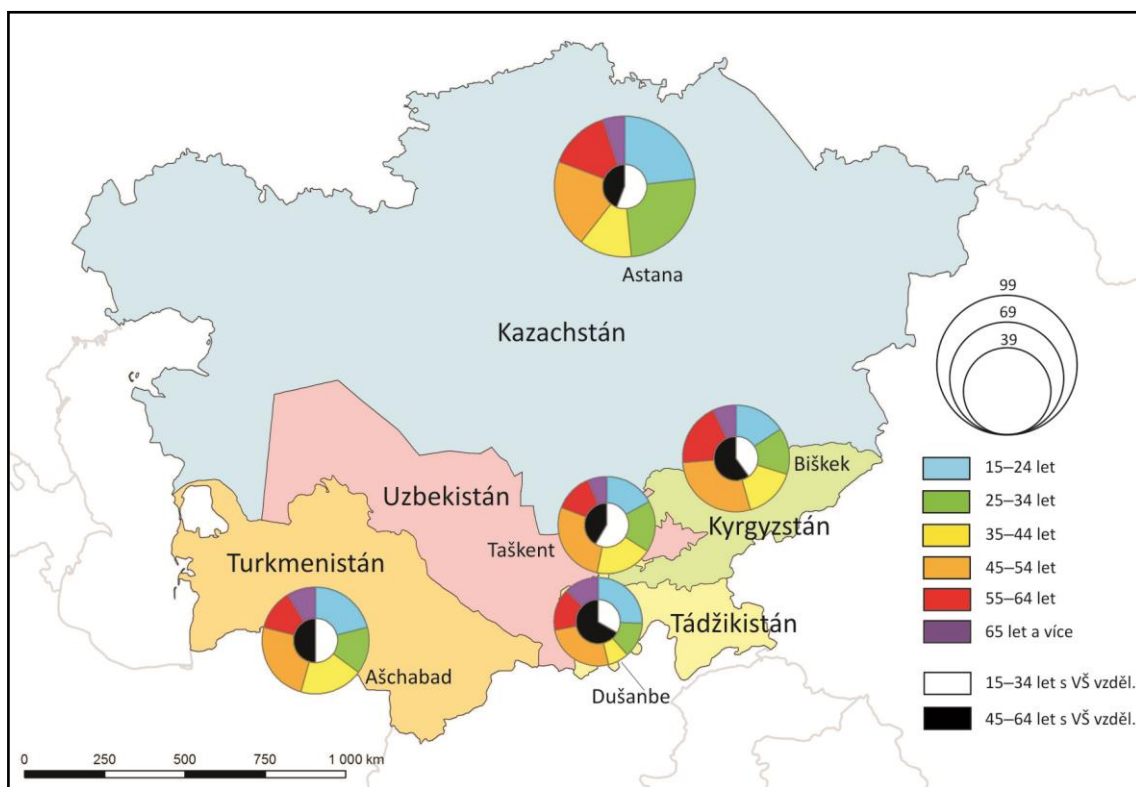
Otázka 7: Přiřadte k dané zemi její hlavní město

Sedmá dotazníková otázka uzavírala blok otázek týkajících se percipovaných rozdílů mezi jednotlivými zájmovými státy a v podstatě navazovala na otázku č. 4, jež se zabývala polohou daných zemí. Druhý kartodiagram tedy přináší výsledky zabývající se vědomostmi o hlavních městech zkoumaných středoasijských republik.

Jak se z výsledků ukázalo (a jak lze také vidět z Obr. 5), znalosti hlavních měst byly v podstatě na úplně stejné úrovni jako poloha, tj. podíl správných odpovědí se (kromě Kazachstánu) pohyboval opět kolem 30 %, konkrétně: Kyrgyzstán – 32 %, Tádžikistán – 22 %, Turkmenistán – 32 % a Uzbekistán – 26 %. Uzbekistán tedy v obou srovnáních vychází nejhůře. Co se týče Kazachstánu, zde již podíl správných odpovědí pouze lehce přesahuje polovinu, a to 56 %, a kde z výsledků opět vyšlo, že znalostí Astany oplývají spíše lidé mladší.

V otázce určení hlavního města celkově navíc přibylo nulových odpovědí, tedy počtu lidí, kteří na tuto otázku buď neodpověděli vůbec, či byly všechny jejich odpovědi chybné. Zde se tento podíl vyšplhal skoro na jednu čtvrtinu s 23 % a opět v něm dominovala věková skupina 55–64 let (31 %).

Jako nejvíce znalá skupina ve faktografických údajích o jednotlivých zemích, tj. v otázce určení polohy i hlavního města, vyšla skupina nejstarší, tedy lidé starší 65 let. Tito respondenti vykázali lepší výsledky prakticky ve všech ohledech, někdy podíl správných odpovědí této skupiny přesáhl průměr o více než 30 procentních bodů (např. určení Dušanbe – průměr: 22 %, lidé s 65 lety a více: 56 %). Nutno ovšem poznamenat, že celkový počet odpovídajících v této věkové skupině byl pouze 9.

Obr. 5: Struktura správných odpovědí ohledně hlavních měst jednotlivých států

(Pozn.: velikost diagramu odpovídá celkovému počtu správných odpovědí v rámci všech věkových skupin, v komparaci skupin s VŠ vzděláním je velikost fixní)

Zdroj: Global Administrative Areas, 2016; vlastní zpracování

V komparaci vysokoškolsky vzdělaných respondentů vychází opět informovaněji starší skupina, která kromě Kazachstánu určila hlavní města lépe u všech zbývajících států. Celkový počet správných odpovědí je zde nejvyšší ve věkové skupině 45–54 let, naopak nejnižší ve skupině 25–34 let. Absolutní i relativní údaje shrnuje Tab. 4.

Tab. 4: Sumarizace správných odpovědí zájmových skupin s VŠ vzděláním ohledně určení hlavních měst jednotlivých států

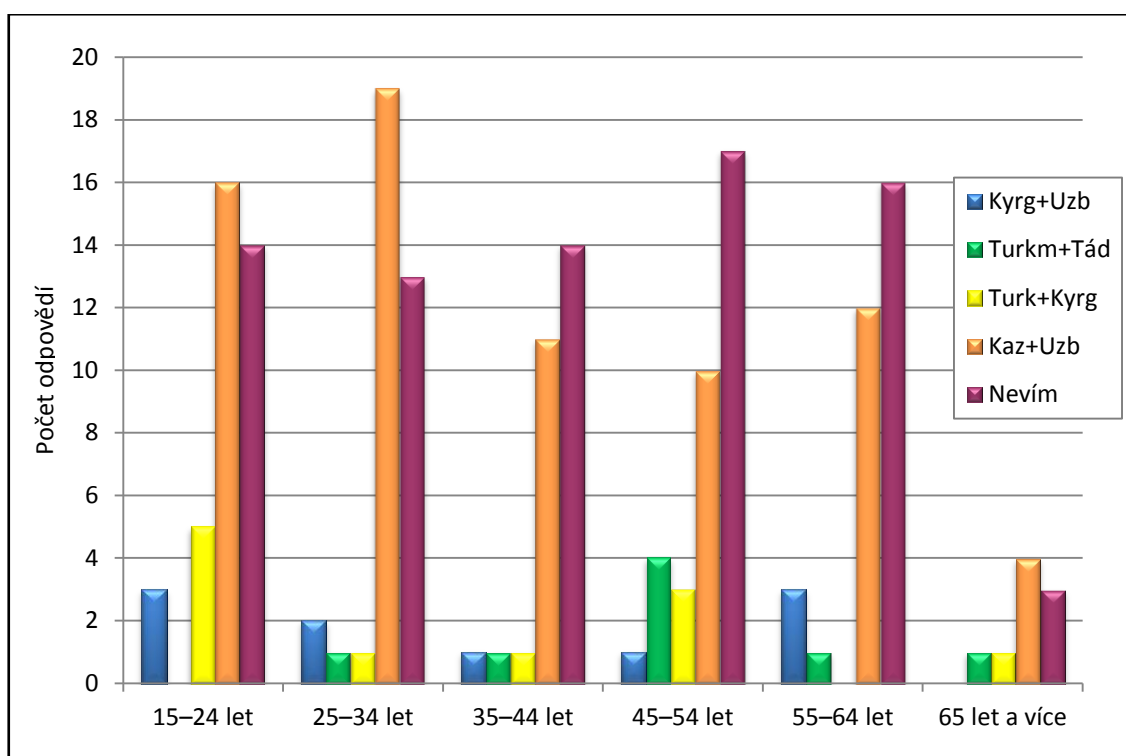
Země	15–24 let (3)		25–34 let (25)		15–34 let (28)		45–54 let (15)		55–64 let (10)		45–64 let (25)	
Kazachstán	1	33 %	18	72 %	19	68 %	9	60 %	6	60 %	15	60 %
Kyrgyzstán	2	67 %	6	24 %	8	29 %	7	47 %	5	50 %	12	48 %
Tádžikistán	2	67 %	2	8 %	4	14 %	6	40 %	2	20 %	8	32 %
Turkmenistán	2	67 %	6	24 %	8	29 %	6	40 %	2	20 %	8	32 %
Uzbekistán	1	33 %	6	24 %	7	25 %	8	53 %	4	40 %	12	48 %
Žádný	1	33 %	5	20 %	6	21 %	3	20 %	2	20 %	5	20 %

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření, 2016

Otázka 8: Na hranici kterých dvou zemí leží Aralské jezero?

Po otázkách zabývajících se elementárními znalostmi o jednotlivých republikách (tj. jejich poloha a hlavní město) následovaly otázky zacílené primárně na prostor a částečně i hospodářství daných států. Všechny tři zbylé vědomostní otázky (tj. otázky č. 8, 9, 10) byly analyzovány s přihlédnutím na věk a také bylo provedeno porovnání odpovědí zájmových skupin osob s vysokoškolským vzděláním.

První z dané trojice otázek se zabývala polohou Aralského jezera, které leží prakticky přesně napůl mezi Kazachstánem a Uzbekistánem. Respondenti měli na výběr z pěti odpovědí, přičemž pátá odpověď byla možnost Nevím. Tato odpověď byla častěji vybírána staršími lidmi, kteří takto odpověděli 33x, mladší respondenti tuto možnost využili 27x. V této otázce se ukázalo, že správnou odpověď znají častěji mladí lidé. Celkově lze ale říci, že odpovědi byly velmi polarizované, tzn. lidé odpověď buď věděli, nebo přiznali odpověď Nevím, jak lze vidět na Obr. 6.

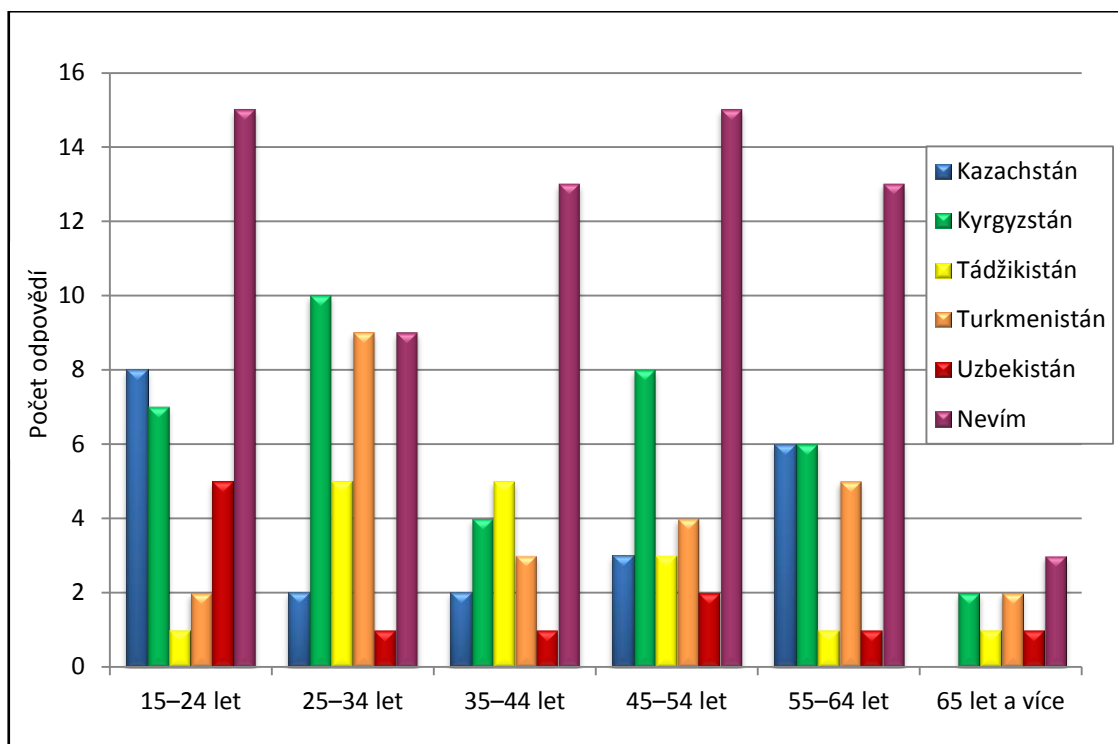

Obr. 6: Struktura odpovědí na otázku zjišťující znalost polohy Aralského jezera
Zdroj: vlastní dotazníkové šetření, 2016

Komparace mladých a starších lidí s VŠ vzděláním dopadla obdobně, jako obecné srovnání mezi jednotlivými věkovými skupinami. Správnou odpověď na danou otázku vědělo 16 vysokoškolsky vzdělaných mladých lidí z 28, kdežto jen 9 lidí z 25 staršího věku stejného stupně vzdělání. V relativních číslech tedy 57 % oproti 36 %.

Otázka 9: Věděl/a byste, která z daných zemí je nejhornatější?

Tato otázka byla, pravda, poněkud ošemetná. Kyrgyzstán a Tádžikistán jsou obě vysokohorské země, obě mají navíc nejvyšší vrchol v nadmořské výšce skoro 7 500 m n. m. Cíl této otázky byl především zjistit, zda lidé mají představu, které z daných zemí jsou spíše rovinnaté a které hornaté. V tomto kontextu tedy nešlo primárně jen o jednu správnou odpověď (Tádžikistán), ale byly akceptovány jako správné obě varianty.

Obr. 7: Struktura odpovědí na otázku, která z daných zemí je nejhornatější

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření, 2016

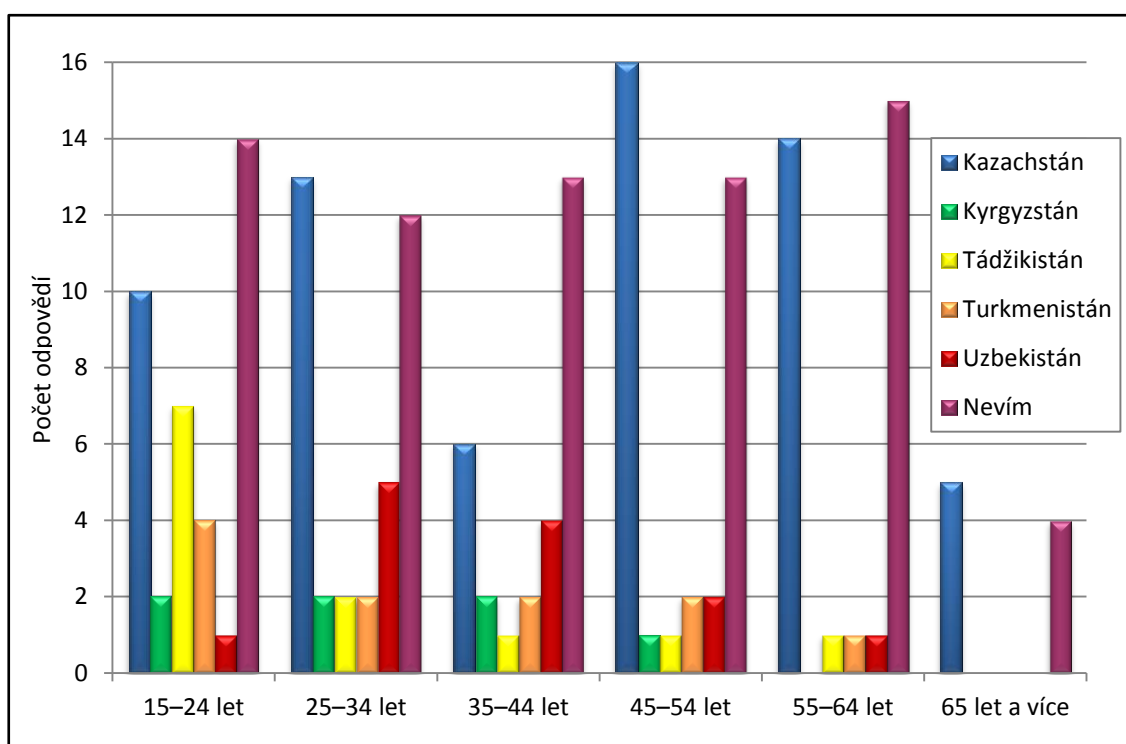
Celkově se dá říci, že odpověď Kyrgyzstán převažuje nad primární odpovědí Tádžikistán, kromě věkové skupiny 35–44 let, kde ale Tádžikistán překonal Kyrgyzstán pouze o jeden bod. Opět je nutno poukázat na vysoce zastoupenou odpověď Nevím, která např. ve zmiňované skupině 35–44 let zaujímal skoro polovinu všech odpovědí (46 %). Naopak jako nejvíce konzistentní lze označit věkovou kategorii 25–34 let, kde počet správných odpovědí (počítáno s oběma variantami, tj. Tádžikistán i Kyrgyzstán) byl více než 2x vyšší než např. ve věkové skupině 55–64 let (15 správných odpovědí ku 7). Na druhou stranu, v obou právě zmíněných skupinách lze vidět i poměrně vysoký počet odpovědí uvádějící Kazachstán, který se ale jako nejhornatější určitě označit nedá. Vysoké rozvrstvení odpovědí vykazala i nejstarší věková skupina 65 let a více.

Ve srovnání mladých a starších vysokoškoláků ve správných odpovědích opět převažuje mladší skupina, tj. lidé ve věku 15–34 let. V této souvislosti jich správnou odpověď uvedlo 46 %, kdežto starších vysokoškoláků správně odpověděla 1/3 (32 %).

Otázka 10: Věděl/a byste, která z daných zemí se řadí mezi tzv. „obilnice světa“?

Poslední faktická otázka z dané trojice, i poslední faktická otázka celkově, se zabývala tématem světového zemědělství a tedy zjištěním, zda lidé mají povědomí o tom, že mezi největší obilnice světa patří také středoasijský Kazachstán.

V této otázce, stejně jako v otázce č. 8, dominovaly dvě odpovědi, a to odpověď správná a odpověď Nevím. Jak lze vidět z Obr. 8, častěji správnou odpověď uváděli lidé starší, než mladší (30 ve skupině 45–64 let oproti 23 ve skupině 15–34 let). Odpověď Nevím byla v těchto sledovaných kategoriích ale zastoupena prakticky stejně (28 ku 26). Jako nejvíce tápající skupinou vychází ta ve věku 35–44 let (13x Nevím oproti 6 správným odpovědím), naopak jako nejzajímavěji rozvrstvenou skupinu lze určitě označit tu s 65 lety a více, kde se odpovědi polarizovaly do dvou téměř stejně početných skupin: Ano, nebo Nevím.

Obr. 8: Struktura odpovědí na otázku, která z daných zemí se řadí mezi „obilnice světa“
Zdroj: vlastní dotazníkové šetření, 2016

Důležitým faktem, který by neměl zůstat opomenut je ten, že 10 lidí odpovědělo na otázku č. 9 (nejhornatější stát) a otázku č. 10 (obilnice světa) stejnou možností, kdy nejčastěji pro tyto dvě otázky vybraly právě možnost Kazachstán. V této souvislosti je především zajímavé to, že tito lidé si vůbec nedali dohromady souvislosti, tedy že země, která je (alespoň podle nich) nejhornatější, zároveň logicky nemůže být označována jako světová obilnice. Tímto způsobem odpovídali lidé spíše s nižším vzděláním, vysokoškolák takto neodpověděl ani jeden.

V komparaci zájmových vysokoškolských skupin opět mírně převažuje ve správnosti odpovědí starší skupina, a to s 52 %, mladší vysokoškolsky vzdělaní lidé jsou na tom o něco hůře, a to s 43 %. Pozoruhodné je v tomto ohledu to, že ve věkové kategorii 45–65 let se jako jediné ze zkoumaných vyskytují pouze odpovědi Kazachstán a Nevím. Tito vysokoškoláci tedy odpovídali ve stejném duchu jako obecně lidé ve věku 65 let a více: buď opravdu věděli, nebo nevěděli.

Celkové odpovědi VŠ zájmových skupin na otázky č. 8, 9, 10 shrnuje Tab. 5. Údaje za věkovou skupinou jsou opět počet respondentů v dané skupině, otázka č. 9 zaměřující se na nejhornatější stát byla, stejně jako při obecném vyhodnocení, rozdělena na Tádžikistán a Kyrgyzstán.

Tab. 5: Sumarizace správných odpovědí zájmových skupin s VŠ vzděláním na otázky č. 8, 9, 10

Otázka	15–24 let (3)		25–34 let (25)		15–34 let (28)		45–54 let (15)		55–64 let (10)		45–64 let (25)		
8. Aralské jezero	2	67 %	14	56 %	16	57 %	4	27 %	5	50 %	9	36 %	
9. Nejhornatější země	Td.	0	0 %	5	20 %	5	18 %	1	7 %	1	10 %	2	8 %
	Kg.	1	33 %	7	28 %	8	29 %	5	33 %	1	10 %	6	24 %
10. Obilnice světa	1	33 %	11	44 %	12	43 %	9	60 %	4	40 %	13	16 %	

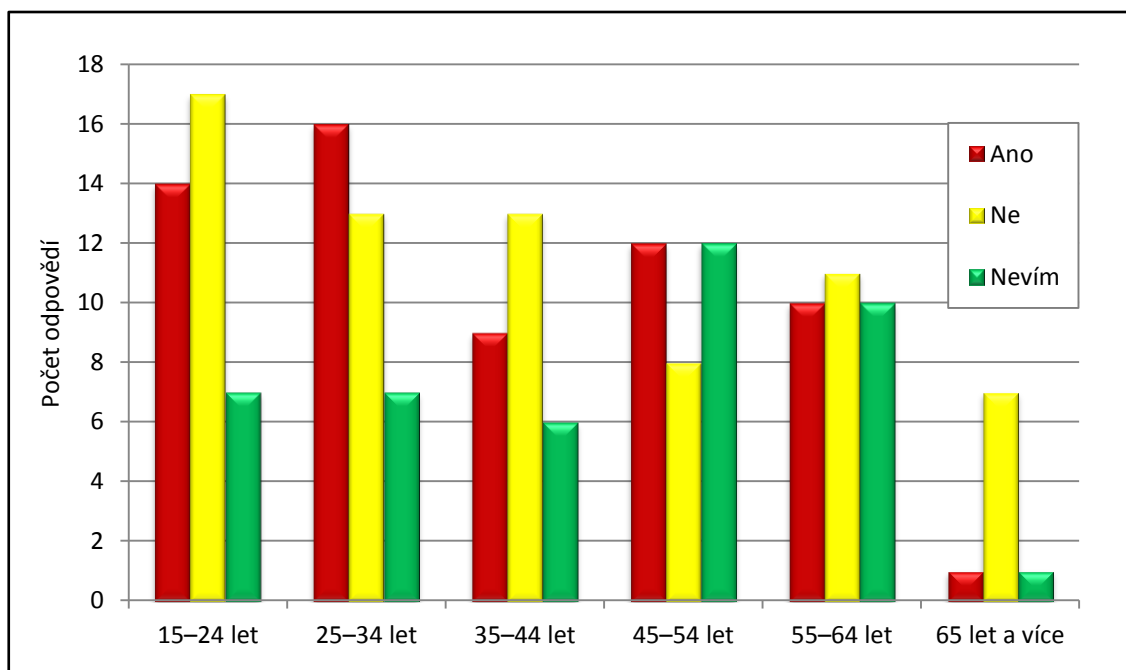
Zdroj: vlastní dotazníkové šetření, 2016

6.2 Otázky zjišťující subjektivní vnímání regionu Střední Asie

Následující otázky, jak již z názvu podkapitoly vyplývá, se zabývaly osobním vnímáním zkoumaného makroregionu jako celku i (jak výše zmíněno) percipovanými rozdíly jednotlivých zemí. Cílem této části tedy nebyly správné či špatné odpovědi, ale zjištění jak vybrané skupiny českých obyvatel tuto část světa vnímají a jaký k ní mají obecně postoj.

Otázka 2B: Pokud ne, chtěl/a byste tam někdy jet?

Tato otázka navazovala na otázku č. 1, tedy jestli dotazovaní lidé někdy ve zkoumané oblasti byli. Jelikož na tento dotaz přišly jen 4 kladné odpovědi, tak následující analýza je zpracování zbývajících 174 odpovědí s odpovědí opačnou. Jak lze vidět z Obr. 9, zde již odpovědi byly různorodější než u první jmenované skupiny.

Obr. 9: Struktura odpovědí na otázku, zda by respondenti do Střední Asie chtěli jet
Zdroj: vlastní dotazníkové šetření, 2016

Na první pohled z Obr. 9 vyplývá, že mladší lidé (15–34 let) jsou daleko více rozděleni na skupiny Ano – Ne, než lidé staršího věku (45–64 let), kteří na tuto otázku odpovídali o poznání rovnoměrněji, včetně odpovědi Nevím, což lze nejjasněji vidět na věkové skupině 55–64 let. Naopak lidé ve věkových kategoriích 15–24 let a 25–34 let měli názory o mnoho vyhraněnější. Velmi zajímavá je také dominující odpověď Ne u věkové kategorie 65 let a více, kde z celkových 9 respondentů spadající do této skupiny celých 7 odpovědělo právě tímto způsobem. Na otázku, proč by tam jet nechtěli, přišly nejčastější odpovědi typu „a co bych tam dělal/a“ či „teď už se tam stejně nedostanu“. Argumenty mladých lidí s negativní odpovědí byly většinou založeny na tvrzení, že existují daleko zajímavější místa, než toto; starší lidé naopak častěji zmiňovali nedostatek času či deficit finančních prostředků.

Co se týká kladných odpovědí na výše položenou otázku, zde se již odpovědi mezi jednotlivými věkovými skupinami příliš nelišily. Nejčastějšími důvody pro případnou budoucí návštěvu byla zmiňována tamní příroda, hory, zvyky a celkově jiná a do jisté míry nám neznámá kultura. Objevilo se ale i pár dodatků, především od starší generace, že jejich eventuální cestu do této oblasti by musela podmiňovat příznivější politická situace v dané cílové zemi.

Otázka 3: Co se Vám vybaví, když se řekne Střední Asie (cokoli)?

V této otázce byl ponechán dotazujícím prostor pro vyjádření jakékoli asociace, která jim vyplyne při termínu Střední Asie. Struktura odpovědí se pochopitelně lišila, proto byly odpovědi rozděleny do pomyslných 10 skupin podle obsahu. Odpovědí bylo více, než samotných respondentů (274 na 178 odpovídajících), jelikož někdo měl nápadů více, někdo méně.

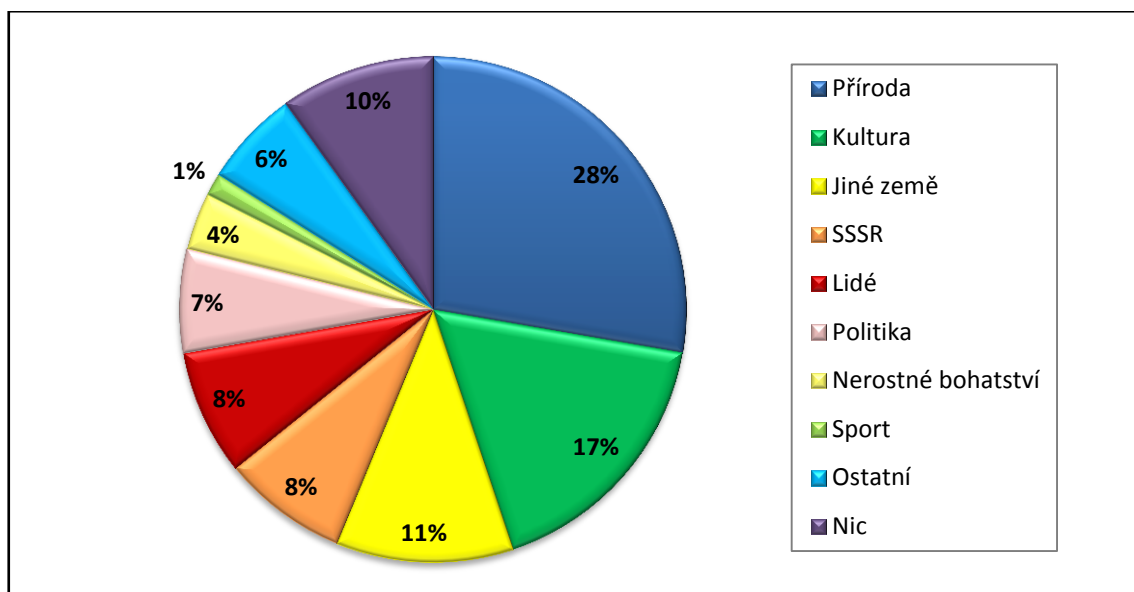
Jako nejčastější spojitostí zaznamenanou se zkoumanou oblastí byla příroda (28 % respondentů), především hory, stepi a poušť, ale také např. pustina nebo suché klima. Druhou nejčastější skupinou byla kultura (17 % respondentů), v níž odpovídající

často zmiňovali náboženství (islám), kočovnictví a chudobu, ale také ručně tkané koberce, chrámy, jurty a sokolnictví.

Třetí nejfrekventovanější odpovědi byly odkazy na jiné státy, resp. oblasti (11 % odpovědí). V tomto ohledu jasně dominoval odkaz na bývalý SSSR (8 % respondentů, tato skupina byla počítána zvlášť), následovaný Mongolskem, Čínou a Ruskem (všichni po 4 odpovědích). Objevily se ale i zajímavé odpovědi typu Sýrie, Jordánsko, Izrael; zakavkazské republiky, Mezopotámie nebo Ázerbajdžán. Několik respondentů také uvedlo termín rozvojové země.

Lidé a politika, další dvě poměrně frekventované skupiny odpovědí, kde lidé zaznamenali 8 % a politika 7 %. Mezi odpovědi k první zmíněné skupině patřily především odkazy na vzhled (šikmé oči, snědí a štíhlí lidé) a také národnosti (Asiati, Tataři). V politické oblasti převládaly názory na nestabilitu území (neustálé bojové konflikty, nedemokratické zřízení, politická nestabilita, válka), objevilo se i pár odpovědí zmiňující Bajkonur. Poslední větší skupinka respondentů uvedla nerostné bohatství (4 %), a to především ropu, zemní plyn a těžbu kamene. Pouze 4 odpovídající, tedy 1 % všech respondentů, jmenovali sport, nejčastěji ve spojitosti s kazašskou cyklistickou stájí Astana.

Co se týče nejzajímavějších odpovědí celkově, tak zde určitě patří jmenovat: sushi, jedovatí hadi, masáže, nefritové doly, exotika, boršč, sušení cvrčci a ta divná pánská pokrývka hlavy. Tyto odpovědi byly zařazeny do kategorie Ostatní. Neopomenutelnou skupinou patří také ti respondenti, kteří neuvedli nic (28 dotázaných, tedy 10 %), ať již slovně či úplným vynecháním odpovědi. Tohoto typu odpovědi přišlo více od žen (16 oproti 12 mužům), ve vzdělanostním a věkovém dělení však žádné větší rozdíly nebyly. Celkové rozvrstvení odpovědí graficky sumarizuje Obr. 10.

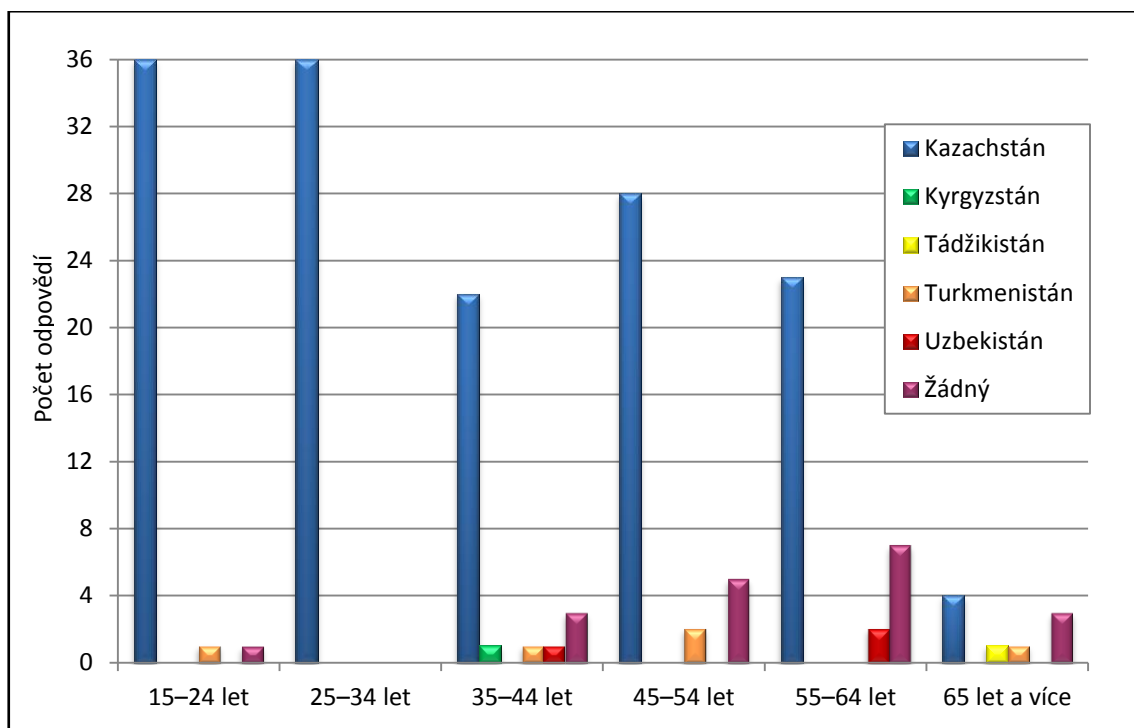

Obr. 10: Struktura odpovědí na otázku, co se respondentům vybaví při termínu Střední Asie

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření, 2016

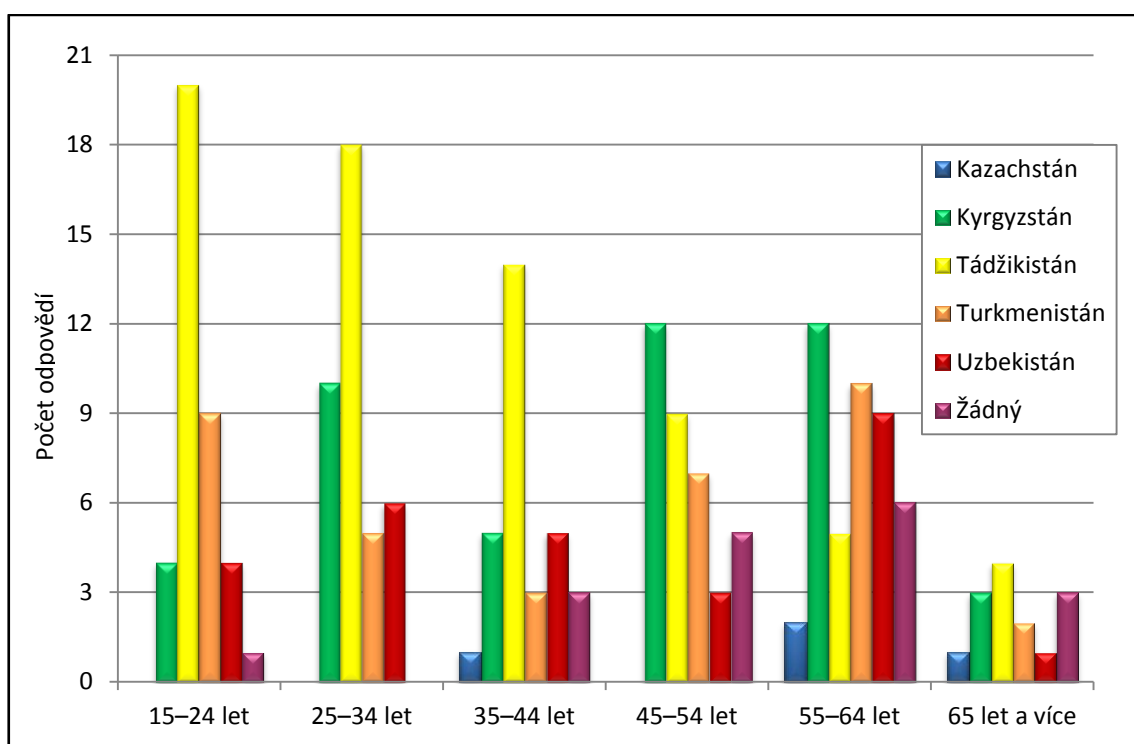
Otázka 5 a 6: O které z daných zemí si myslíte, že toho víte nejvíce/nejméně?

Pátá a šestá otázka si kladly za cíl zjistit, o které zemi mají dotázaní lidé pocit, že toho ví nejvíce, a o které naopak nejméně. Tyto otázky se tedy řadily mezi ty, které sledovaly možné vnitřní percipované rozdíly jednotlivých zemí. Jak lze vidět na Obr. 11, v otázce, o které zemi lidé mají nejvíce vědomostí, ve všech věkových skupinách naprosto suverénně vévodí Kazachstán, ve věkové skupině 25–34 let dosahuje dokonce celých 100 %. Naopak ve věkové kategorii 35–44 let bylo rozvrstvení odpovědí nejpestřejší. V této otázce byla také skoro vždy pouze 1 odpověď, což se nedá říci o otázce č. 6, tedy o které zemi ví dotazovaní lidé naopak nejméně. Zde již bylo spektrum odpovědí mnohem pestřejší a také se vícekrát objevovala odpověď s více možnostmi. Celkově se dá říci, že možnost více možností využívali spíše lidé starší, stejně tak i úplné vynechání odpovědi na obě výše položené otázky. Z Obr. 12 také vyplývá, že mladí lidé vnímají mnohem častěji jako nejméně známý Tádžikistán a to více jak z poloviny (51 %), kdežto starší lidé vykazují odpovědi rovnoměrnější, kde mírně převažuje možnost Kyrgyzstán.

Obr. 11: Struktura odpovědí na otázku zjišťující, o které zemi mají respondenti pocit, že toho ví nejvíce

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření, 2016

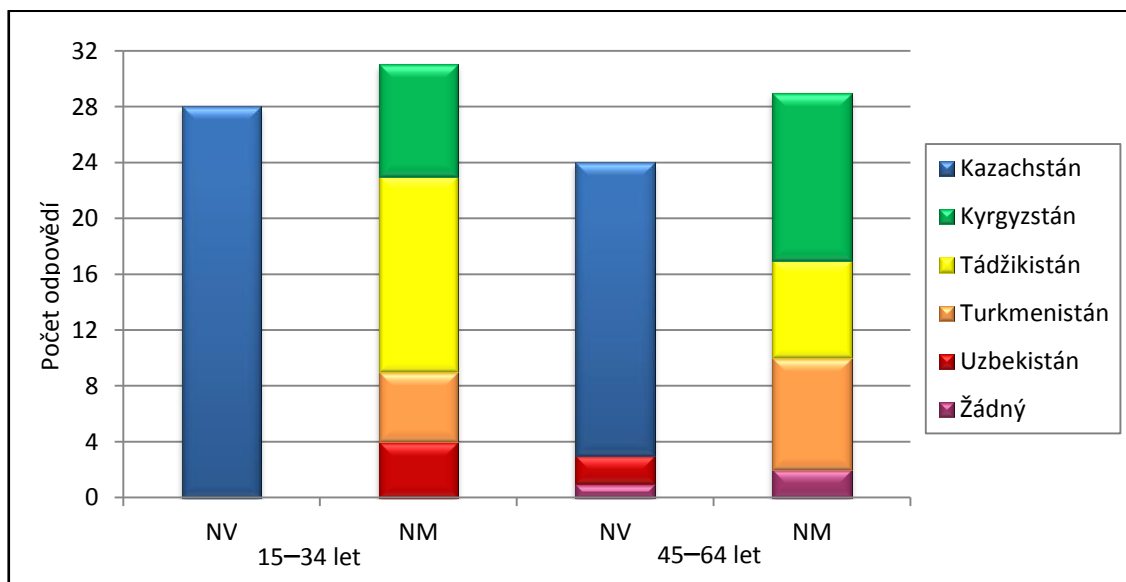

Obr. 12: Struktura odpovědí na otázku zjišťující, o které zemi mají respondenti pocit, že toho ví nejméně

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření, 2016

Srovnání mladších a starších lidí s VŠ vzděláním se věnuje Obr. 13. Zde, jak již bylo řečeno, v mladší generaci jednoznačně dominuje v otázce nejvíce znalostí Kazachstán a to 100%. Ve starší skupině je tato skutečnost obdobná, s výjimkou dvou odpovědí o Uzbekistánu. Obě odpovědi náleží ženám, jejichž celkové faktické znalosti byly na velmi dobré úrovni, avšak ani jedna v dané oblasti nebyla. Starší skupina měla také jednu nulovou odpověď, což mladší generace neměla, ani v otázce zabývající se nejmenším povědomím.

V šesté otázce zkoumající, o které z daných zemí vědí respondenti nejméně, byly odpovědi prakticky opačné. Mladí lidé s vysokoškolským vzděláním uváděli, že nejmenší znalosti mají o Tádžikistánu (14 lidí), kdežto starší vysokoškoláci takto odpověděli jen 7x. Podobně na tom byl Turkmenistán, který takto označilo 5 mladých lidí a 8 starších. Kyrgyzstán zase byl větší neznámou pro starší lidi s VŠ vzděláním, konkrétně pro 12, mladšími protějšky byla tato možnost vybrána 8x. Zajímavostí tohoto srovnání je to, že starší lidé vůbec nevybrali v otázce nejmenšího povědomí Uzbekistán, kdežto mladší lidé takto odpověděli 4x.

Obr. 13: Struktura odpovědí na otázky, zjišťující, o které zemi mají respondenti s VŠ vzděláním pocit, že toho ví nejvíce a o které nejméně (Pozn.: NV = víte nejvíce, NM = víte nejméně)

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření, 2016

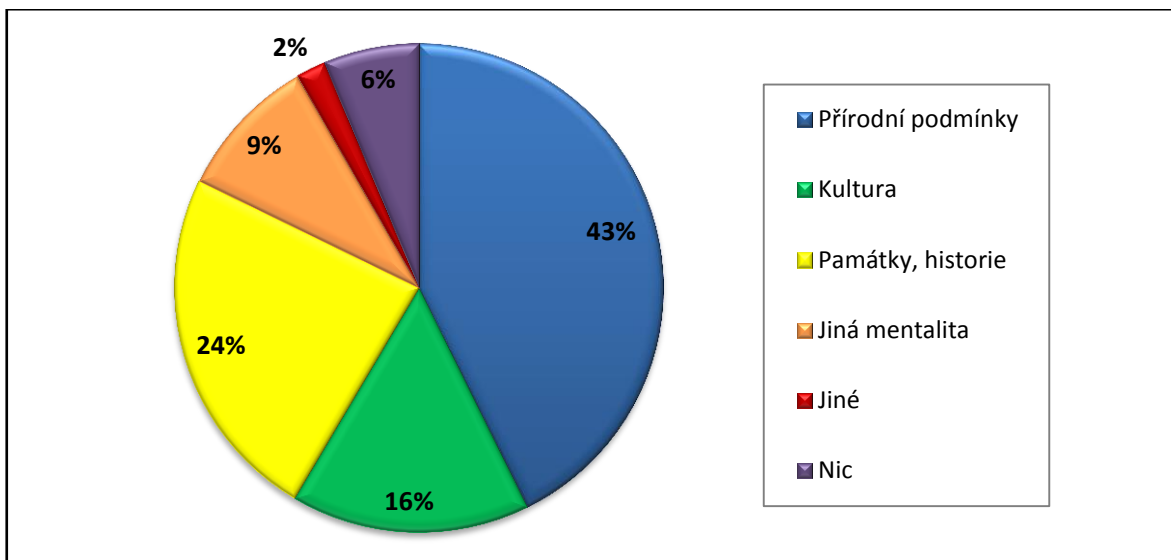
Otázka 11: Co je podle Vás největším lákadlem oblasti Střední Asie?

Preferencemi týkajícími se lákadla zkoumané oblasti se zabývala otázka č. 11. Možností bylo 6, včetně jedné otevřené otázky pro případné další potencionální alternativy. Tato otázka byla také jediná, která obsahovala možnost vybrat vícero odpovědí, což většina respondentů využila. Celkový počet odpovědí (253) tedy přesahuje počet dotázaných (178), stejně jako o otázky č. 3.

Nejvíce zastoupenou skupinou odpovědí v otázce lákadla zaujaly přírodní podmínky, které zaškrtnulo 43 % respondentů. Tato alternativa vyšla také jako nejvíce symetrická v zastoupení obou pohlaví, stejně jako starších a mladších ročníků. Druhým nejpočetnějším lákadlem vyšly památky a historie, které zaznamenaly téměř jedna čtvrtina všech odpovědí (24 %). V této skupině více převažovala starší generace (27 ku 20 mladým lidem).

Třetí nejpočetnější skupina odpovědí spadala do oblasti kultury, a to s 16 %. Zde vyšel velmi zajímavý poměr mezi mladšími a staršími lidmi, kde mladší lidé ve věku 15–34 let tuto alternativu volili 3x častěji než lidé věkově starší (27 ku 9). V této skupině také více převládali muži nad ženami (23 ku 17). Jinou mentalitu jako lákadlo oblasti zvolila necelá desetina dotázaných (9 %). Tato skupina byla věkově srovnatelná, jen v otázce pohlaví zde naopak více dominovaly ženy (15 žen ku 9 mužům).

Poslední uzavřenou možností byla možnost Nic, kterou zvolilo 6 % dotázaných (16 lidí). V tomto ohledu více převažovaly ženy (10 ku 6 mužům) a 2x více mladší generace (9 mladých ku 4 starším lidem, vzhledem k zájmovým skupinám). Pozoruhodně také vyšel fakt, že tuto odpověď více využívali vzdělanější lidé – 6 s VŠ a 6 s maturitou oproti 3 vyučeným lidem a 1 se ZŠ. Otevřenou možnost odpovědi, tedy odpověď Jiné, využilo pouze 5 lidí. Mladí lidé jmenovali jako další lákadla jídlo, Borata a marihuanu a opium, starší lidé zase ropu a zemní plyn a sochy Lenina. Těžko říci, zda za všemi jmenovanými by opravdu stálo za to jet. Grafické znázornění otázky č. 11 shrnuje Obr. 14.

Obr. 14: Struktura odpovědí na otázku, co je podle respondentů největším lákadlem zkoumané oblasti

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření, 2016

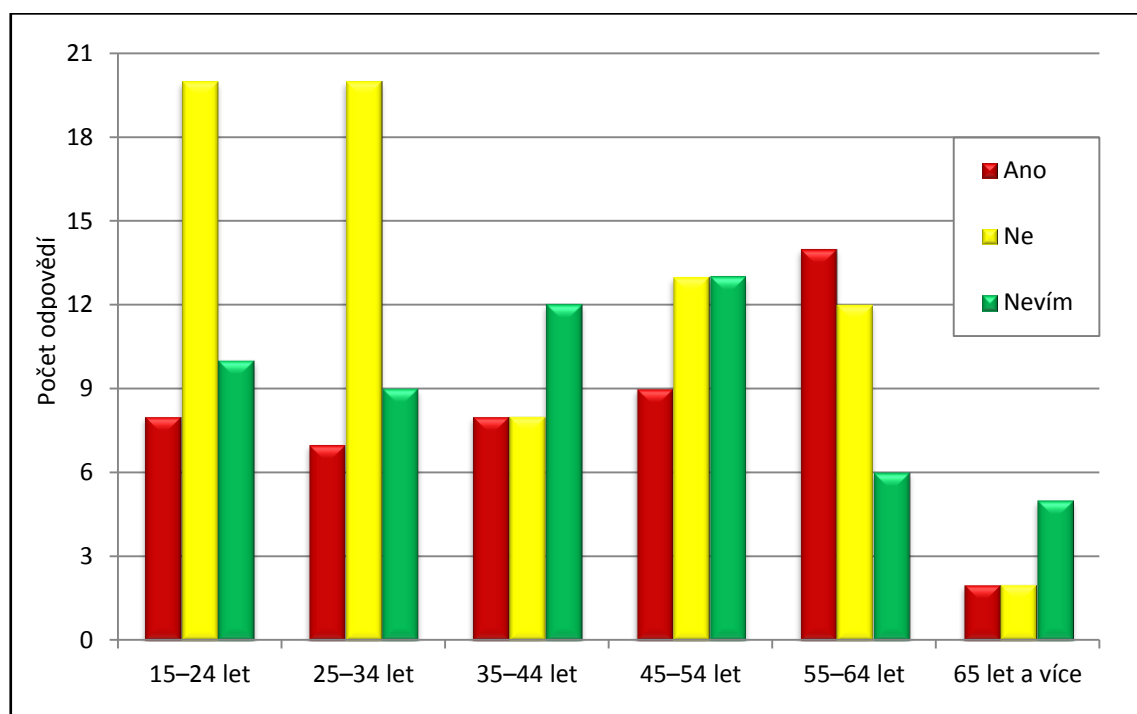
Otázka 12 a 13: Hraje podle Vás v současnosti a má tato oblast potenciál hrát v budoucnosti významnou roli v globální geopolitice?

Poslední dvě otázky dotazníkového šetření (nepočítaje 3 otázky ohledně pohlaví, věku a vzdělání) se týkaly subjektivního názoru na současnou, resp. budoucí roli regionu v globální geopolitice. Obecně se dá říci, že mladší generace vidí významnou roli této oblasti v globální geopolitice mnohem méně pravděpodobně než generace starší. Více než polovina mladých lidí (54 %) si nemyslí, že by tato oblast hrála v současnosti ve světě důležitou roli, starší lidé takový názor sdílejí méně (37 %). Střední věková kategorie (35–44 let) moc vyhraněná není, převažuje spíše neutrální názor.

V otázce potencionální budoucí významné role již mladší lidé tak negativní nejsou, i když odpověď Ne stále převažuje (45 %). Pozitivně pro danou otázku se ale vyslovilo více osob, než v otázce směřující na současnou situaci: 34 % mladých lidí zastává názor, že tento region v budoucnu bude hrát důležitou roli ve světě, kdežto o současnou situaci si to myslí jen pětina. Starší generace je naopak v této otázce mnohem pozitivnější – skoro polovina respondentů (48 %) spadajících do věkové skupiny 45–64

let zvolila možnost Ano, mimořádně to lze vidět na věkové skupině 55–64 let, kde se takto vyslovilo 20 lidí z 32 (62,5 %). U této skupiny je také nejmenší podíl odpovědi Ne, a to pouze 4 osoby. Střední generace má opět vysoký podíl neutrální odpovědi, narostlo ale množství vyjadřující se pro významnou roli v budoucnu. Co se týče nejstarší věkové skupiny, tj. 65 a více let, zde jsou názory prakticky konstantní – polovina lidí zastává neutrální pohled, zbývající vidí pozitivněji výhled do budoucna.

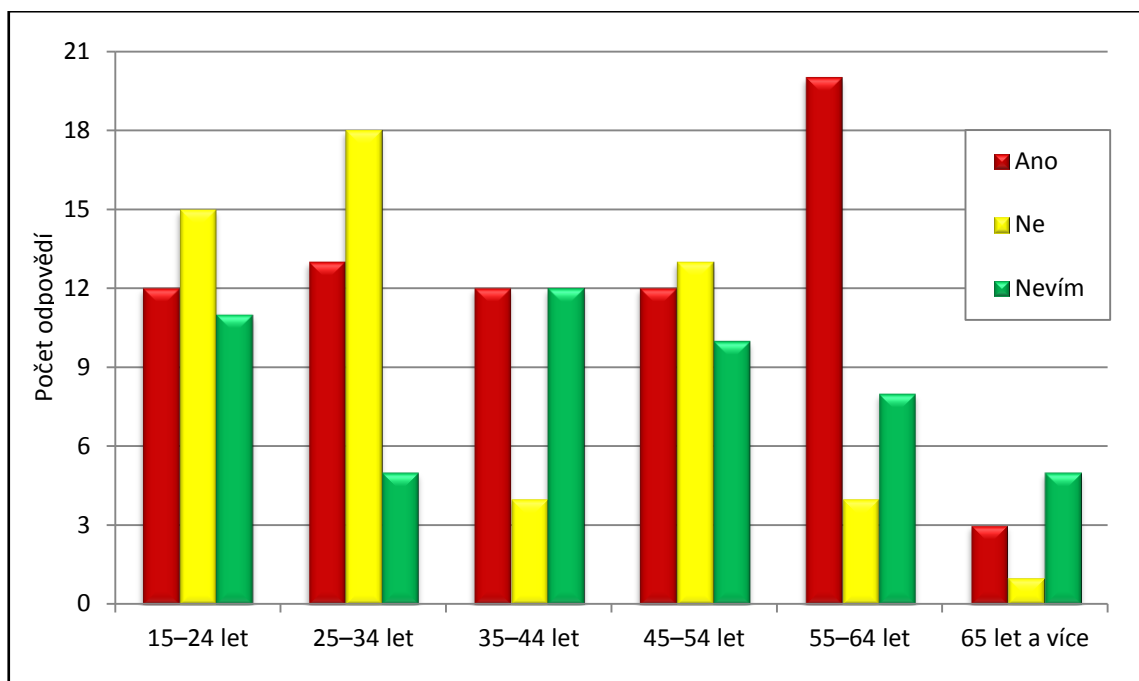
Grafické zpracování otázek č. 12 a 13 znázorňují Obr. 15 a 16.

Obr. 15: Struktura odpovědí na otázku, zda podle respondentů region Střední Asie v současnosti hraje významnou roli v globální geopolitice

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření, 2016

Obr. 16: Struktura odpovědí na otázku, zda podle respondentů region Střední Asie má potenciál hrát v budoucnu významnou roli v globální geopolitice

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření, 2016

7 Závěr

Cílem bakalářské práce bylo zjistit, jakým způsobem vybrané skupiny české společnosti vnímají, co si myslí, co ví a především jaký postoj mají k oblasti Střední Asie, konkrétně pěti středoasijským republikám – Kazachstánu, Kyrgyzstánu, Tádžikistánu, Turkmenistánu a Uzbekistánu. Pro získání těchto informací byla použita metoda vlastnoručně vytvořeného dotazníku, jež byl distribuován do vybraných skupin občanů, s cílem porovnat výsledky na základě jak věkového, tak i vzdělanostního kritéria. Před samotnými výsledky dotazníkového šetření byla vypracována teoretická část práce, která měla za úkol podat základní informace o oblasti, jak z fyzické, tak i sociální sféry, stejně tak teoretické ukotvení práce pomocí rešerše literatury a metodických postupů. Snahou praktické části (tj. dotazníkového šetření) bylo tedy obsahové propojení s částí teoretickou, a to tak, aby otázky v předkládaném dotazníku měly návaznost na výše předložené informace v textu.

Celkové výsledky dotazníkového šetření ukázaly, že Češi (vybrané skupiny dotázaných) o regionu Střední Asie příliš nevědí. Obecně se dá říci, že počet správných odpovědí na faktické otázky (hlavní město, poloha jednotlivých států, umístění Aralského jezera, ...) zpravidla nepřesáhl 50 %, a to ani v jedné zájmové skupině. Jako nejvíce povědomý stát z daných pěti vyšel jednoznačně Kazachstán, který zvítězil u všech věkových i vzdělanostních kategorií, několik dotázaných dokonce Kazachstán napsalo přímo do otázky č. 3, jež respondenty vybízela napsat cokoli, co se jim vybaví, když se řekne Střední Asie. Pro tuto skutečnost lze asi vycházet z toho, že Kazachstán je ze všech daných zemí plošně největší a tedy se tak často nezaměňuje s ostatními zeměmi. Mnoho respondentů totiž uvedlo, že se jim dané státy velmi pletou, a to hlavně kvůli přítomné koncovce *-stán*. Většina těchto lidí vzápětí uvedla, že pokud by se tyto státy jmenovaly alespoň trochu odlišně, tak by povědomí o každém z nich bylo určitě o něco větší.

Jako největší lákadlo dané oblasti se ukázala jednoznačně tamní příroda, kterou zaškrtilo celých 43 % respondentů. Toto téma rovněž dominovalo v otázce, co se respondentům při dané oblasti vybaví, zde ji různými způsoby jmenovalo 28 % dotázaných. Jako druhá, v obou zmiňovaných otázkách, následovala kultura, kterou by mnohem raději chtěla poznat mladší generace, než ta starší, a to rovnou trojnásobně.

Celá praktická část práce (tj. kapitola 6) pracovala, jak již bylo uvedeno, s vymezenými skupinami, a to rozdělenými na základě věku (nejčastěji na mladší v rozmezí 15–34 let a starší od 45–64 let) a s dělením vzdělanostním, kde bylo záměrem především porovnat vysokoškolsky vzdělané lidi, opět s přihlédnutím na výše rozdělené věkové skupiny. Celkově se dá říci, že mladší lidé by do této oblasti jeli raději než generace starší a také disponovali většími vědomostmi ohledně faktografických záležitostí jako poloha Aralského jezera či nejhornatější stát. Starší lidé by naopak již Střední Asii tolik navštívit nechtěli, na druhou stranu zde vyšlo najevo vyšší povědomí ohledně polohy jednotlivých států, jejich hlavních měst či hospodářských otázek typu světového zemědělství. Lze tedy říci, že každá věková skupina se vyznačovala vědomostmi na různé úrovni, prakticky ale ve stejném měřítku. Genderové rozdělení, tedy rozdíly v odpovědích mužů a žen, nevykázalo ve faktických otázkách téměř žádné větší rozdíly v převládajících vědomostech a lze tudíž říci, že muži i ženy odpovídali v tomto ohledu v podstatě na stejno.

Významný rozpor ovšem přinesly otázky zabývající se současnou a budoucí rolí tohoto regionu v globální geopolitice. Zde se ukázalo, že mladí lidé vidí tento region jako velmi nepravděpodobného hráče na světovém poli, a to jak v současném, tak budoucím dění; starší lidé tak výrazně vyhranění nebyli a v budoucím výhledu naopak této oblasti přisuzují mnohem větší vliv, než jejich mladší kolegové a vidí tedy Střední Asii jako možného významného člena v nadcházejících světových událostech.

Komparace vysokoškolsky vzdělaných lidí přinesla podobné výsledky, jako analýza jednotlivých věkových skupin. Mladší vysokoškoláci častěji správně odpovídali na otázky faktografické (Tab. 5), starší zase na skutečnosti týkající se polohy a hlavních měst (Tab. 3 a 4). V tomto ohledu mladí lidé s VŠ vzděláním pouze vykázali větší

povědomí o Kazachstánu, a to jak z hlediska polohy, tak hlavního města. Zajímavě v tomto srovnávání vyšla zejména otázka, o které zemi respondenti vědí nejméně. Zde odpovědi jedné skupiny byly prakticky opačné, než odpovědi skupiny druhé. Vysvětlení ale asi z grafů vyhodnotit nelze, tento fakt by nejspíš vyžadoval další a hlubší zkoumání. Obecně se tedy dá říci, že znalosti jedné skupiny vysokoškoláků nijak razantně nepřesahují znalosti jejich protějšků.

Výsledky této práce jsou ukázkou pouze úzce vymezené části populace, nedemonstrují tedy názory a vědomosti celé české společnosti. Výběr respondentů byl předem vymezený potřebami práce, proto v celkovém počtu respondentů bylo zastoupeno téměř 39 % lidí s VŠ vzděláním s důvodem jejich následné komparace (při klasickém průzkumu by se toto číslo pohybovalo okolo 11 %).

Z práce vyplývá, že výsledky dotazníkového šetření na toto téma jsou teprve primární a bylo by tedy možné tuto práci dále rozšířit, což v tomto směru možné nebylo kvůli poměrně nízkému předepsanému rozsahu práce.

Co se týče samotného tématu této kvalifikační práce, tak bylo čistě osobní, tedy já sama jsem chtěla zjistit skutečnosti, které obsahovalo dotazníkové šetření mezi respondenty. Osobně jako studentka učitelství geografie bych byla ráda, kdyby se o této části světa učilo více, a to jak na školách, tak v podobě různých přednášek, diashow, workshopů, apod. pro širokou veřejnost. Mé osobní vstupní předpoklady se v rámci zpracování dat potvrdily, což ale nijak neukazuje na to, že by Češi byli nějak zvláště hloupí či nevzdělaní. Dle mého názoru celkové poměrně slabé znalosti o sledovaném středoasijském regionu vychází právě z obecného nedostatku informací a tudíž tím pádem i možná nevelkém zájmu o případnou cestu právě do této oblasti. Což si myslím, že je docela škoda. Už totiž dávno neplatí rovnice: Střední Asie = SSSR.

8 Summary

The main aim of the bachelor thesis was to find out how the chosen groups of the Czech society perceive the region of the Central Asia, how much they know about it and what is their attitude towards this world area. The thesis was divided into two parts: the first part dealt with the theoretical background, i.e. the research of the list of literature and sources as long as the methodological procedures used within the work. The second part of work embodied the results of the questionnaire survey itself which was carried out among the chosen groups of the Czech citizens during couple of weeks in February and March, 2016. The respondents were divided according to several distinctions however the main one was according to the age: the purpose of the thesis was to compare the younger generation (i.e. people between 15-34 years) and the older generation (i.e. people from 45-64 years) with the intention finding out which group knows more about this region and how much its knowledge would prevail. The second division was within the people with the university education as long as the young and older ones. The purpose of this selection was to ascertain whether these groups of people know more about the region considering their highest level of education and, again, compare them among each other. The last part of the work goals focused on whether there are inner differences among the selected states, in other words, if people know more about one country than the other.

As the outcomes of the survey shown, the respondents did not have so much knowledge towards this region and there was no significant difference in the answers between the young people and the older people. It can be said that each chosen group proved cognizance in different kind of geographical facts but the level of knowledge was amount to the same thing. The same situation appeared when comparing the younger and the older generation with the university education. Regarding the inner perceive distinctions, Kazakhstan won among all groups of people considering amount of knowledge about this state. The other countries showed much less awareness when compared to it.

9 Použitá literatura a zdroje

9.1 Tištěné zdroje

BABU, Ch. S. a S. DJALALOV (2006): *Policy Reforms and Agriculture Development in Central Asia*. USA: Springer US. 494 s. ISBN 0-387-29777-7

GOULD, P. a R. WHITE (1986): *Mental Maps*. London: Penguin Books. 2. vydání. 168 s. ISBN 0-203-11151-6

HANUS, M., ŠÍDLO, L. a kol. (2011): *Školní atlas dnešního světa*. Nakladatelství Terra, s.r.o. 187 s. ISBN 978-80-902282-6-9

HORÁK, S. (2005): *Střední Asie mezi východem a západem*. Praha: Nakladatelství Karolinum. 259 s. ISBN 80-246-0906-1

HORÁK, S. (2008): *Rusko a Střední Asie po rozpadu SSSR*. Praha: Nakladatelství Karolinum. 226 s. ISBN 978-80-246-1472-4

KOKAISL, P., PARGAČ, J., a kol. (2007): *Lidé z hor a lidé z pouští – Tádžikistán a Turkmenistán*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. 345 s. ISBN 978-80-7308-167-6.

MARTÍNEK, J. (2005): *Lexikon zemí světa*. Praha: Kartografie Praha. 223 s. ISBN 80-7011-877-6

NETOPIIL, R. a L. SKOKAN (1989): *Geografie SSSR*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. 400 s. ISBN 80-04-22269-2.

POLONSKÝ, F. a J. NOVOTNÝ (2010): „Cognitive Mapping of Major World Regions among Czech Geography Students“. *Journal of Maps*. Roč. 2010. s. 311-318. ISSN 1744-5647.

POLONSKÝ, F. a J. NOVOTNÝ (2011): „Vnímání sociálněgeografických makroregionů světa“. *Geografické rozhledy*. PŘF UK v Praze. Roč. 2011. č. 3. 16-17.

POLONSKÝ, F. (2012): *Makroregionálne štruktúry sveta: Reprezentácie, percepcie a objektivizácie*. Disertační práce, Univerzita Karlova v Praze. 173 s.

ROUX, J. P. (2007): *Dějiny Střední Asie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 435 s. ISBN 978-80-7106-867-9.

SIWEK, T. (2011): *Percepce geografického prostoru*. Praha: Česká geografická společnost. 164 s. ISBN 978-80-904521-7-6.

9.2 Internetové zdroje

A-Z Encyklopedie (2016): *Karakumský kanál*. [online]. 2016. [cit. 2016-02-19]. Dostupné z: http://www.az-encyklopedie.info/k/45879_Karakumsk%C3%BD_kan%C3%A1l/

CIA (2016a): *The World Factbook, 1992-2015*. [online]. 2016. [cit. 2016-03-08]. <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>

CIA (2016b): *The World Factbook: Central Asia*. [online]. 2016-02-25. [cit. 2016-03-01]. Dostupné z: https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/wfbExt/region_cas.html

Československá bibliografická databáze (2016): *Nikolaj Michajlovič Prževalskij*. [online]. 2016. [cit. 2016-02-19]. Dostupné z: <http://www.cbdb.cz/autor-51190-nikolaj-michajlovic-przevalskij>

Evropský parlament (2016): *Rusko a Střední Asie*. [online]. 2015-10. [cit. 2016-03-01]. Dostupné z: http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/cs/displayFtu.html?ftuid=FTU_6.6.3.html

Global Administrative Areas (2016): *Boundaries Without Limits*. [online]. 2016. [cit. 2016-03-29]. Dostupné z: <http://www.gadm.org/>

Google Maps (2016): *Central Asia*. [online]. 2016. [cit. 2016-02-19]. <https://www.google.com/maps/@46.5606598,76.4179315,5566064m/data=!3m1!1e3>

GRID Arendal (2016): *Population Density, Central Asia*. [online]. 2012-02-25. [cit. 2016-03-09]. Dostupné z: http://www.grida.no/graphicslib/detail/population-density-central-asia_30dd

Refresher (2016): *Aralské jezero – symbol lidské chamtivosti*. [online]. 2015-02-01.
[cit. 2016-02-19]. Dostupné z: <http://refresher.cz/24319-Aralske-jezero-symbol-lidske-chamtivosti>

PŘÍLOHY

Příloha 1: Dotazník

Dobrý den,

jmenuji se Jana Brhelová, jsem studentka studijního oboru Geografie na Přírodovědecké fakultě Univerzity Palackého v Olomouci a chtěla bych Vás tímto požádat o vyplnění dotazníku k mé bakalářské práci s názvem *Percepce geografického prostoru Střední Asie vybranými skupinami české společnosti*.

Má práce se zabývá otázkou, jaké má k této oblasti česká společnost postoje a jak celkově tuto část světa vnímá. Dotazník je zcela anonymní, proto bych Vás chtěla požádat, abyste při vyplňování nepoužívali žádné informační zdroje (internet, knihy, jiní lidé, ...), které by celkové vyhodnocování více či méně znehodnotily.

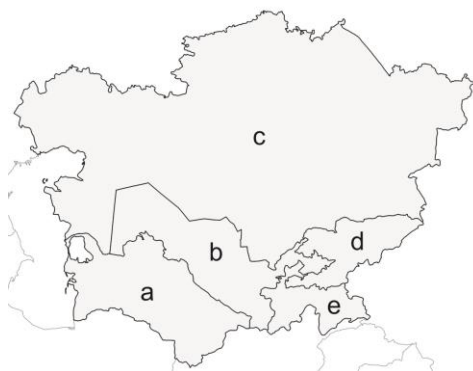
Pro jakékoli dotazy týkající se dotazníku mě neváhejte kontaktovat na: jana.brhelova01@upol.cz

Děkuji za Váš čas a ochotu.

1. Byl/a jste někdy v oblasti **Střední Asie**?
  - a) Ano (pokračujte na otázku 2A)
  - b) Ne (pokračujte na otázku 2B)
2. A) Pokud ano, chtěl/a byste se tam někdy vrátit?
  - a) Ano
  - b) Ne
  - c) Nevím
B) Pokud ne, chtěl/a byste tam někdy jet?
  - a) Ano
  - b) Ne
  - c) Nevím
3. Co se Vám **vybaví**, když se řekne Střední Asie (cokoli)?
.....

4. Přiřadte k dané zemi její **polohu**:

Kazachstán -
Kyrgyzstán -
Tádžikistán –
Turkmenistán –
Uzbekistán -

5. O které z daných zemí si myslíte, že toho **víte nejvíce**?
a) o Kazachstánu b) o Kyrgyzstánu c) o Tádžikistánu d) o Turkmenistánu e) o Uzbekistánu
6. O které z daných zemí si myslíte, že toho **víte nejméně**?
a) o Kazachstánu b) o Kyrgyzstánu c) o Tádžikistánu d) o Turkmenistánu e) o Uzbekistánu
7. Přiřadte k dané zemi její **hlavní město**:
a) Kazachstán	I) Biškek
b) Kyrgyzstán	II) Taškent
c) Tádžikistán	III) Astana
d) Turkmenistán	IV) Dušanbe
e) Uzbekistán	V) Ašchabad
8. Na hranici kterých dvou zemí leží **Aralské jezero**?
a) Kyrgyzstán a Uzbekistán
b) Turkmenistán a Tádžikistán
c) Turkmenistán a Kyrgyzstán
d) Kazachstán a Uzbekistán
e) Nevím
9. Věděl/a byste, která z daných zemí je **nejhornatější**?
a) Kazachstán b) Kyrgyzstán c) Tádžikistán d) Turkmenistán e) Uzbekistán f) Nevím
10. Věděl/a byste, která z daných zemí se řadí mezi tzv. „**obilnice světa**“ ?
a) Kazachstán b) Kyrgyzstán c) Tádžikistán d) Turkmenistán e) Uzbekistán f) Nevím
11. Co je podle Vás **největším lákadlem** oblasti Střední Asie? (možno vybrat více odpovědí)
a) Přírodní podmínky b) Kultura c) Památky, historie d) Jiná mentalita
e) Jiné: ..... f) Nic
12. Hraje podle Vás tato oblast **v současné době** významnou roli v globální geopolitice?
a) Ano b) Ne c) Nevím
13. Myslíte, že tato oblast má potenciál hrát **v budoucnu** významnou roli v globální geopolitice?
a) Ano b) Ne c) Nevím
14. Pohlaví:
a) Muž b) Žena
15. Věk:
a) 15 – 24 let b) 25 – 34 let c) 35 – 44 let d) 45 – 54 let e) 55 – 64 let f) 65 let a více
16. Nejvyšší dosažené vzdělání:
a) Základní b) Střední bez maturity c) Střední s maturitou d) Vysokoškolské